

SÁRCZIPÓK
a legnagyobb választékban
FÖLDVÁRY IMRÉNÉL
BUDAPEST,
Koronaherceg-utca 11. és Kerepesi-ut 9.
Arjeggék. 8788

Kapható minden gyógytárban. 8869

Néikülözhetetlen és feltűnőmulhatatlan, hatásában csalhatatlan.
Világczikk, kivitel minden országba.
CHIEF-OFFICE 48. BRIXTON-ROAD, LONDON S. W.

A legmegbízhatóbb, legjobb ez az egész világon híres és legkeresettebb háziaszer a gyógyszerész:

Thierry A. Balzsam-a
föltűnőmulhatatlan mindenféle mell-, tüdő-, máj-, gyomor- és valamennyi belső betegségek ellen. Külsőleg a legsikeresebb

Sebgyógyítószér.

Csupán az összes kulturáramokban bejegyzett zöld apáca védjeggyel és kapszula-zárral, a melybe a czégy van bepréselve. Egyedül valódi, kimutatható évi gyártás 6 millió palack. — 12 kicsiny és 6 dupla-palack postán, franco küldve 4 kor. — Egy próba-palack prospektussal és a világ valamennyi államában létező raktárak jegyzékével: 1 kor. 20 fill. Szétküldés csupán az összegnek előleges utalványozása ellenében.

Thierry A. Centifolia-kenőcs
(csodakenőcs elnevezéssel), melynek húzó-erője és gyógyhatása utólrhetetlen! Főlegessé teszi legtöbb esetben az operációkat. Ezzel a kenőccsel egy 14 esztendő gyógyíthatatlannak tartott csontszu, sőt újabban egy 22 esztendő súlyos rákszerű betegség gyógyított meg. Gyulladásos és minden egyéb sebeknél, mint kitűnő antiszeptikus szer, enyhítőleg és hűsítőleg hat és csakhamar teljes gyógyulást hoz létre. Gyors puhító és ozlató hatása is van és megszabadít mindenféle, bármily mélyre hatolt idegen testektől. — Egy tégely franco 1 kor. 80 fill. az összegnek előre való beküldése ellenében. Nagyobb megrendeléseknél olesőbb. Kimutatható évenkénti gyártás 100,000 tégely. Egy egész leváltár áll rendelkezésre és megtekintésre azon eredeti bizonylatokból, melyeket e két szerről a világ minden részéből beküldtek. — Utánzatoktól óvakodni és figyelemmel tessek lenni a minden tégelyre beégett czégre: Apotheke zum Schutzensel des A. Thierry. A hol raktár nincsen, minden rábeszélés ellenére is tessék visszautasítani a hamisított és hasonló értékűnek ajánlott készítményeket és tessek azt megrendelni egyenesen az egyedüli gyáros:

Thierry A. gyógyszerésznél, Pregrada Rohitsch-Sauerbrunn mellett.
(Az osztrák cs. és kir. államhivatalnokok szövetségének szállítója.) (Contractor of the War-Office and the Admiralty, London.) — Kapható Budapesten: Török József gyógyszerárban. 8907

48. SZÁM. 1900.

BUDAPEST, DECEMBER 2.

47. ÉVFOLYAM.

Nagy karácsonyi és ujévi selyemáru eladás
SZÉNÁSY, HOFFMANN ÉS TÁRSA

lyoni és párisi selyemkelme-különlegességek áruházában
BUDAPEST, IV., BÉCSI-UTCZA 4.

Kezdődik november hó 15-én és tart december hó végéig.

A többek között a következő árak kerülnek eladásra, n. m.:

Liberty mervilleux, tista selyem, több mint 150 szinárnyalat, mért. 78 kr.	Mosóselyem, valódi mosható, 80 cm. széles méterje ... 95 kr. és feljebb
Mosóbáronyok, méterje ... 75 kr. és feljebb	Taffetas, csikos és kocakás, garant. tista selyem, mért. 98 kr.
Lyoni foulard japon és china selyem, méterje ... 58 kr. és feljebb	Pekete mintásott selyem, garant. tista selyem, mért. 85 kr. és feljebb.

Szíves figyelmébe ajánljuk maradék-osztályunkat, hol bluzok, egész toilletek és juponokra alkalmas maradékok rendkívül olcsó áron kaphatók. — A fenti szabott árak november 15-től december végéig érvényesek. — Czégünknel a tulbecslés teljesen ki van zárva, mivel az árak minden egyes cikkben számokban láthatók.

Vidékre mintákkal kívánatra készséggel szolgálunk.

Svájcezi óra-ipar.

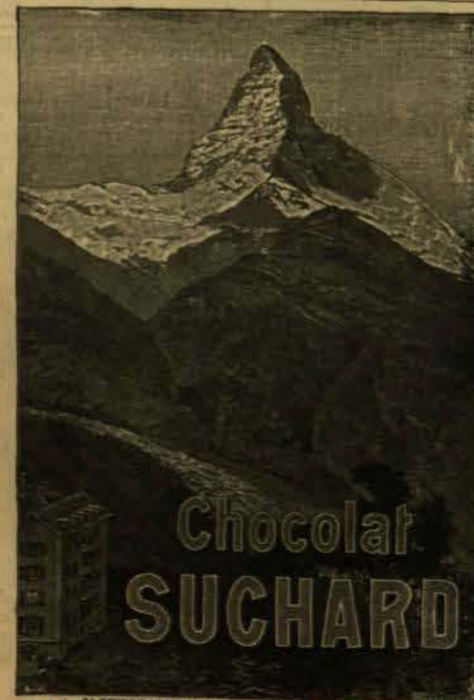

Csak 16 kor.

Szakértőknek, ústatékek, posta-, vasut- és rendőrszervezőknek, valamint mindenkinek, ki nek jó órára szüksége van szives tudomására hozzuk, hogy mi az eredeti genő 14 kar. elektro-aranyplaque remontoir órák (Glaashütte) rendszer egyedüli elárusítását átvettük. Ezen órák antimagnetikus precízós szerkezettel vannak ellátva, legpontosobban vannak szabályozva és kipróbálva és minden egyes óráért három évi írásbeli jótállást vállalunk. Az óratokok, melyek

három fedélből, egy rugós fedélből (Savonius) állanak, pompás és legdivatosabb kiállításúak és az ujmanan felhatalás abszolút változatlan amerikai goldin órákból készítenek, azoknál egy 14 kar. aranylemezzel vannak átvonva, miként oly eredeti hasonlatosságuk a valódi aranyórákhoz, hogy még szakértők által sem különbözethetők meg egy 200 korona értékű valódi arany órától. A világ egyedüli órája, mely soha sem veszt el valódi arany kinézetét, 10,000 utánrendelést és körülbelül 3000 dícsértő levelet kapunk 8 hónap leforgása alatt. Ára egy úri vagy női óráknak csak 16 kor., váms. és bérmentés. Minden órához egy börtök, valamint egy mechanikai automatikus birtóító szerkezet lopás ellen ingyen. Legdivatosabb és legelegánsabb arany plaque lánczok urak és hölgyek részére (nyaklánczok is) 3, 5 és 8 korona. Minden meg nem felelő óra kifogás nélkül visszavétezik, mikéntl semmi kockázattal. Szétküldés utavá egy a pénz előleges beküldése ellenében. — Rendelvények intézendők: Uhren-Versandhaus «Chronos» Basel I. (Schweiz.) Levelek Svájcba 25 filléres, levelezőlapok 10 filléres bilyeggel ellátva küldendők. — Magyar levelezés. 8881

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

LE MATTHERHORN (CERN) déjok RIFFELALP. Suisse

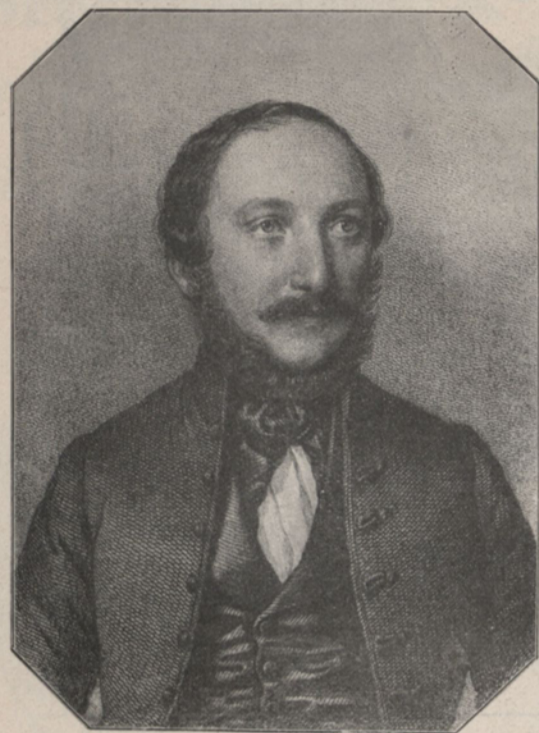

Fényképfelvételek.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY.

1855. évi fénykép után.

Barabás rajza. Preisel metsz. aczélban.

VÖRÖSMARTY (1844.)

Vörösmarty minden munkái első kiadásából.

VÖRÖSMARTY.

1800. december 1. — 1865. november 21.

AKKOR VAN NÁLUNK leggazdagabb hullása a koszorúnak, mikor a koporsóra hull. Virágba borítjuk a ravatalt, virágtehertől roskadozik a gyászkocsi s a frissen hantolt sír alig-hogy domborúl, egészen elvész a virágtengerben. Most nem halottnak, hanem halhatatlannak szórjuk a koszorút s a földi virágok közé egy nemzet halála, szeretete, lelkesülése vegyül égi virágok gyanánt. Méltóbbat nem érhetne a tisztelt; mert a XIX. században hazánk történetének lapjain alig van fényesebb név, mint Vörösmartyé, kinek korszakos hatását méltán állítják párhuzamba a legnagyobb magyarnak, gróf Széchenyi Istvánnak nemzetűjtő működésével.

Nincs nemzet, melynek életében a költők fontosabb hivatást töltöttek volna be, mint a miénkben. Folyvást fenyegetett nemzeti létünket, mely annyiszor volt «lét és nem lét közt ingatag árnyék», csak az erős hazaférszés, lángoló fajszeretlet menthette meg, ezt pedig mi sem táplálta jobban, mint a nemzet-test érzői degeinek, a nyelv apostolainak, a költőknek éneke.

A nemzeti kimerülés és aléltóság szomorú korában, a szatmári béke után, irodalmunk élő fája mintha kiszáradt, költőink ajka mintha megnémult volna. De ha fent jégpánczél takarja is télen a folyót, alant a víz sodra meg nem áll, egyre siet előre, a merre örök rendeltetése vonja. E szomorú korszakban is volt a mi — szinte láthatatlanul — folyvást táplálta, erősítette a nemzeti érzést. A népköltészet őseréjű forrása volt ez. Rég elnémult már a Rákóczi rézdobja, mikor a kurucz-nóták még egyre szóltak, egyre sirtak, s folyvást ébresztgették a nemes urak házában s a pár kunyhájában azt a szellemet, mely a szabadság véres zászlóit annyiszor vitte diadalra s mely kísérte a bujdosókat erdők járhatlan ösvényein, nádasok sűrűjében s messze idegen földön, egészen a Marmora-tenger zúgó habjáig.

Jóval túl a XVIII. század derekán, az irodalom is feltámad halottaiból, József eszászár németesítő önkényuralma pedig felkölti a nemzeti visszahatást. A műszak berkei többé nem is maradnak néptelenül; de a szalmaláng, mely az 1790—91-iki országgyűlésen csapott legmagasabbra, csakhamar ellobban. A sok vér- és pénzáldozatban kimerült magyar nemzet, mely-

nek csak a szabadság tarthatja meg életét, a lassú enyészet ágyán dicstelenül látszik kimúltni.

Így telik el a XIX. század első negyede, midőn nemzeti életerőnk újra megpepszdülnek s megkezdődik újjászületésünk dicső korszaka. Soha nemzet sorsa nehezebb, válságosabb nem volt, mint ekkor a magyaré. Szabadságát, függetlenségét, alkotmányát kellett megóvnia egy elnyomó, idegen hatalom ellenében, de egyúttal középkori intézményeit, melyek szabadságának és alkotmányának alapját képezték, az új korszak szerint alakítani át. Olyan ez, mintha egy vár mohos bástyáit az ellenség leghevesebb ostroma közben kellene a védőknek lerontani és újra építeni. És ez a csoda valóban megtörtént, s hogy megtörténhetett, annak a hatalmas dalnoknak nem kis része volt benne, kinek szavára, mint Amphion lantjának zengésére, a kövek is megmozdultak.

Vörösmarty, a magyar nemesi család sarja, s az ősi dicsőségnek részese, egész lelkével csüggött a multon. Szentek voltak előtte ősi szokásaink, erkölceink. A képzelet varázstükrében megnőtt arányokkal tüntek fel előtte a hőskor alakjai, a magyar nemzetnek, s a mi régebben azonos fogalom volt, a magyar nemességnek dicsőségét hirdetve. De költőnk nem úri kastélyban, hanem egyszerű gazdatiszti lakban látta meg a napvilágot; szegény sorsban növekedett, közel a néphez, melynek küzdelmeit, nehéz sorsát nemcsak látta, hanem részvevő szeretettel is tekintette. Fele szíve a nemességé volt, de felét a népnek adta, s lantjának hatalmas szavával hiven támogatta azt a törekvést, mely az osztályokra tagolt nemzetből egységes nemzetet akart alkotni.

Ma már világosan látjuk, hogy a magyar nemzetet a dicstelen haláltól, melyből nincs feltámadás, a magyar nemesség önzetlen hazafisága mentette meg, hogy lemondva előjogairól, a jognélküli népet is befogadta az alkotmány szanczai közé. Mily megkapó erővel követeli ezt Vörösmarty. Most a haza, kiált föl keserűen:

„Mint hivatlan vendég száll be
A szegény, kaján telekbe,
Hol nevét rüt ferdtésben
Ismerik csak átokképen.
Neve: szolgálj és ne láss bért,
Neve: adj pénzt és ne tudj mért.
Neve: halj meg más javáért,
Neve szegény, neve átok:
Ezzé lett magyar hazátok.»

Vörösmarty nem volt politikai, de hazafias költeményeivel magyar nemzeti politikánk kialakulására nagy hatást gyakorolt. Egy negyedszázad küzdelmeit át az ő lantjának zengése buzdítja, bátorítja a nemzetet. Vörösmarty költészetében a hazafi-érszés az uralkodó. A «Zalán futása»-tól «A vén cigány»-ig — költészetének mérföldmutató kövei csaknem mindegyik a hazafias költemények. Epikája tulajdonképen mi más, mint a mult dicsőségének ragyogtatásával az unokák tettekbe hevítése! A honszertű ősök dicső küzdelmeit lelkesülve, ki tudna tétlenül belenyugodni a haza elvesztésének gyalázatába? A népvezető Árpád és dalái után, a Cserhalom hőseit, köztük a «szekerczecsapással rettenteges László»-t állítja a nagy lélekű az unokák ámuló szemei elé, megmutatva, hogy egymást megértve, pártokra nem szakadva mily fényes diadalokat tud nyerni a magyar. A «Két szomszédvár» viszont, ez a zordon fenségű tragikai eposz, mely mintha semmi külön cél nélkül nem szolgálva csak a művészi szép remeke kívánna lenni, nem azt a romlást példázza-e voltaképen, melybe a magyart a belviszály, a rokonfelek gyűlölködése dönti?

Vörösmarty nemzeti czélokot kívánt szolgálni drámáival is, melyek tárgya mindig ma-

Festé és rajz. Barabás. Aczélba metsz. Schwerdgeburth.

VÖRÖSMARTY.

Az «Aurora» 1837. évi kötetéből.

gyar, s melyek többnyire nagy nemzeti küzdelmeinket mutatják vagy használják háttérül. Tudta, hogy a nemzeti játékszin magyarságunknak és a nemzeti nyelv ügyének egyik leghathatósabb eszköze.

De még erősebb, közvetlenebb hatást ért el hazafias lírájával, melyben elődeit messze túlszárnyalva, utódaitól felül nem múlva, mind mai napig legmagasabban áll. A magyar hazafiság sugalta több balladáját, mint a «Büvár Kund»-ot, «Salamon»-t, gyönyörű epigrammái közül is igen sokat, s fenséges ódáinak egész sorát. Midőn a letiport lengyel nemzet gyászos sorsa csal megrázó hangokat lantjából («Hontalan», «Élő szobor»), mintha egyúttal a magyar hazafi aggodalma költené föl ezt a mély részvétet. Az általános emberit szintén a nemzetivel köti össze; a sötét kétségek után majd a bizalom lelkesítő hangján szól a nemzethez, («Gondolatok a könyvtárban»), majd kétségbe esve jajdul fel az emberiségnek és fájának jövője felett, mint «Az emberek» című költeményében, mely a legsötétebb hang Vörösmarty lírájában a szabadságharcz előtt. A nemzeti bukás még sötétebbeket csal lantjára. Volt azonban föl-emelő ebben a szilaj, kétségbeesett fájdalom-ban is, mely olykor a kárhözottak jalkiáltásaként tör az ég felé; de nemzeti föltámadásunk szárnyas imádságává a Szózat vált, melyről Gyulai Pál oly szépen és találóan mondja: «E költemény mindaddig nemzeti ének marad, míg a nemzeti küzdelem, melynek szüleménye, célta nem ér s a magyar léte önmagához méltón nincs biztosítva.»

De Vörösmarty hazafias költeményein kívül is alkotott elévülhetetlen remekeket. Kisebb lírai elbeszélései, melyek közül elég, ha csak példa gyanánt megemlítjük «Szép llonkák»-t, «Az özvegy»-et, «A szent ember»-t, szintén páratlan szépséggel tündökölnék. Genre-képei, melyekben már erősen érvényesül a népi elem, majd a szeszély pajzanságával, majd a humor szivárványos borújával, majd az érzelmek mélységével, de kivétel nélkül a rajz elevenségével, szingzagságával: az alkotó költői erőnek ritka szerencés művei.

A nagy költő, szívének felve ápolat virágai-ból is sokat átültetett a halhatatlanság kertjébe. Tudjuk, hogy életét két szerelem sugározta be. Az egyik ifjúsága reggelének rózsás ábrándja volt, a másik férfi-szívének erős, állandó, mély és igaz érzése. A mily különböző a két szerelem, ép oly különböző hangokat csalt lantjáról; de

ez költészetét s vele a magyar lírát csak annál gazdagabbá teszi.

Rövid vázlatunk is sejteti, hogy kevés költő van a világirodalomban, ki a költészet egész nagy birodalmát annyira bejárta volna, mint Vörösmarty. Szárnya a képzelet volt, melynél gazdagabbat, erősebbet csak ritkán oszt a Gondviselés különös kegyelme. Ez ragadta oly magasságba, hol már a spherák zenéjét is hallotta. Mintha ott tanulta volna azt a csodásan zengő, hatalmas nyelvet, mely egyszerre ódon és új, mely színes, mint a pompázó szivárvány, s varázslatos, mint a «Délsziget» szép szilaj gyermekének pinyöke-torokkal beszegett hangafa-sipja, mely a föld és a levegő ég minden hangját magába zárta.

V. Gy.

VÖRÖSMARTY.

Születésének 100-ik évfordulójára.

Felolvasta a szerző a Kisfaludy-Társaság nov. 25-én tartott Vörösmarty-ünnepén.

Hol riad ma oly felséges ének,
Melyben égi báj zeng s zord erő?
Árpád gazdag lelki nemzetének
Szellem-kincsét így tárván elő.
Melyben ott a gilicze bújása —
S égrendítőt viharok zúgása;
Szütleány-szív haló sóhaja —
S hadi rendek robogó zaja;
Nemzet és hon mély, tüzes szerelme —
Hol az ének, hogy ma hangra kelne?

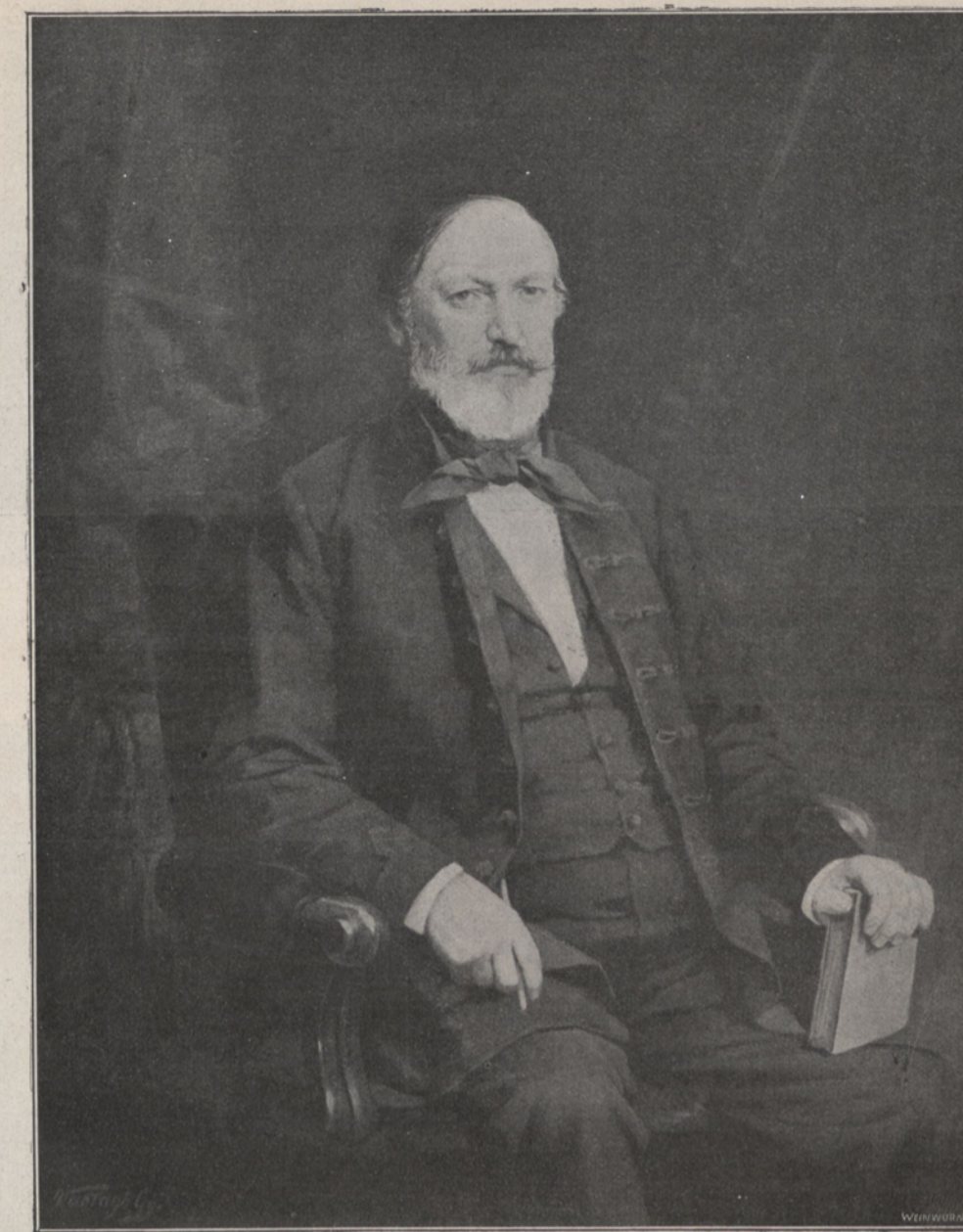
S hol az ének, mely méltón idézne
Szózatot, nagy, dicső dalnokot?
Reszket a lant ím, a gyöngye kézbe,
Mely csak enyhe játékhoz szokott.
A pacsirra, törjön bár magasra,
Döbbenéssel néz a büszke sasra,
Ki felette, túl a föllegen,
Fényben úszik tündöklő egen...
Nagyra vágyik ajkamon a dal ma,
Oh, de lesz-e bája és hatalma?

Szállj dalom, szállj múltba!... A tünd század
Nagy jóvendőt rejt reggelén
Szálld meg a kis pusztá-nyéki házat,
Hol bölcsőben ring még a remény.
Cseng dalával össze az anyának,
A ki örvend édes magzatának,
De még arról nincs sejtelve sem,
Hogy, ki ott ring békén, csendesen,
Az a kised, vér szerinti vére,
Az hoz áldást egész nemzetére.

Az a kised — mint a másik hajdan,
A ki szénán, jászolban pihen —
Kis madárként puha fészekaljban
Mosolyogva szunnyad szeliden.
De im itt — s ma ezt nézzük csodának —
Csoda módon egy csoda se támad.
Pásztoroknak ég nem ád jelet,
Üstökös se gyúl a ház felett —
Pedig mégis, a kit itt rengetnek,
Üdve lesz a magyar költészetnek.

Mily nagy dolgok nem sejtett csiráját
Rejti már e kedves kicsi fej!
Mily természetnek zsendíti virágját
A tápláló, édes anyatej!
Nő e gyermek s majdan dalra kelve
Ugy cseng ajkán fel az ősök nyelve,
Oly bübájjal, mint még sohasem:
Dúsan, könnyen és felségesen.
Mire gonddal tört a hon sok nagyja,
Emnek Isten egyszerre megadja.

Nem szegény az ő nyelv, nem nehézkes,
A mint fellép ez az énekes!
Emnek ajkán teljes, érzés, ékes,
Bőven ömlő és természetes.
Nincs oly érzés, fogalom, vagy eszme,
Melyet szépen s jól ki ne fejezne;
Kincse sose póri, vagy kevés,
Nem szüksége a mesterkedés.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY. — Vastagh György festménye Pehérmegye székháza részére.

Fest erővel, finomsággal árnyal —
Poklokig száll és egekbe szárnyal.

Méltóságos, pompázó alakban,
Mint Homer és Vergil remeki,
Mi a multban hősi diadal van
E csodás nyelv büszkén hirdeti.
Majd nyugati csengő szólamokban
Eped, olvad, játszik, lángra lobban;
Majd művészi kincsre váltja át
A mi népünk édes dalszavát —
S bár a költő rége a föld alatt van,
Mindent, a mit gondolt, írt nagyot,
Csorbulatlan bájban ránk hagyott...
Mint hatalmas, szép tündékirálya.

S mindez ama kis bölcsőbe' ringó
Cseseemőtől fog származni majd.
Im, az áldott és parányi bimbó,
Melyből a nagy virágzás kihajt.
E virágzás örök, halhatatlan! —
S bár a költő rége a föld alatt van,
Mindent, a mit gondolt, írt nagyot,
Csorbulatlan bájban ránk hagyott...
Mint hatalmas, szép tündékirálya.

Áldott születése fordulója
Így leszen mi fényes ünnepünk,
Melyen szívünk halálját lerója,
Hogy e küldetett nekünk.
Küldetett, mint áldás és szerencse,
Mely az Isten végzését jelentse,
Hogy egy ezredévi szenvedés
Jobb korunkért díjul nem kevés!
Nemzet, melynek nagy költője támad,
Méltán tarthat nagy jövőre számot.

Nem lehet, hogy tört faj gyöngye lelke
Nagy költőből fennen szólna —
S szózatát ez ha élnekelte,
Ne riadna tette fel hona!

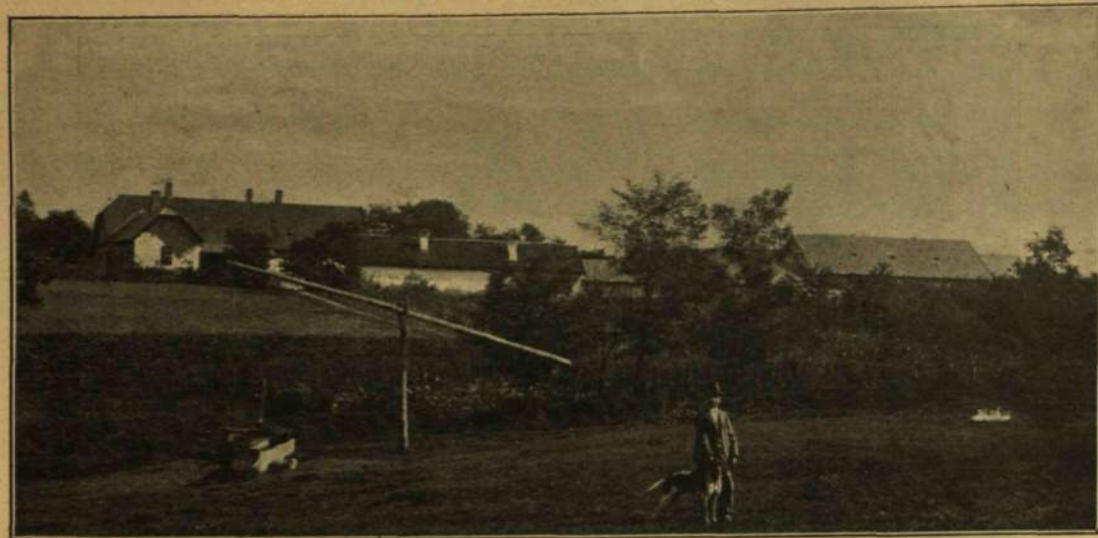
A nagy költő felséges szavával
A fájának nagyságára rávall,
Zongzetével a fájára hat,
Ébreszt, buzdít, biztat, elragad —
És a nemzet nagyságának útját
Lángreményi előre befutják.

Ót utóbb, ki csak egy emberélet
Szük határi közt volt itt jelen,
Meglephette kétkedő itélet:
Tán hiába volt a küzdelem?
Ó maga, a tört remények romján
Kétségbe'esve, csüggedten borongván,
Nagyszerű halálról szólhatott,
Így lohaszta lelkes szózatot, —
Ámde később, jobb kornak szülötti,
Ujongunk a diadal fölött mi.

A miért epedt buzgó imádság
Az ő ajkán és százezrekén,
Mi megértük e hon ujhodását
S nagy jövőnek állunk kezdetén.
Már mi tudjuk: bétel, bárha kévsve,
Nem mitől félt, ám reménykedése!
És hogy így lön, abban része volt
Annak is, hogy ő élt és dalolt.
Minden, a mi sarjad, zsendül, épül,
Csorba volna az ő dala nélkül.

Fény nevére, áldás emlékére!
Jobb kort jósa s jobb kort alkotott.
Küzde még, de biztosat remélve
Emlegetjük a nagy dalnokot.
Áldott a nap, mely őt adta nekünk,
Ünnepeld meg halás nemzedékünk!
A hazára mind jobb kor derül,
A mig hű vagy rendületlenül.
Élj a honnak, hön buzogva áldozz —
Így leszen méltó az ő szózatához!

Kozma Andor.

PUSZTA-NYÉK

ÓDA

VÖRÖSMARTY SZÜLETÉSÉNEK SZÁZADOS ÉVFORDULÓJÁN.*

Zendüljön diadalmi ének,
A nagyak a halál nem árt;
Dicsőség a költő nevének,
Mely századokra vet sugárt.
Üdv, a ki szózatok dalával
Még bűvölt földet és eget,
S fölverte ajka érez-szavával
A riadó mélységeket.

Ég s föld, a táj dús völgye, halma,
Erdők, mezők és nádasok,
Mind az ő tündér-birodalma;
A lomb, a mint lombbal susog,
Sok-hangu fűtve száz madárnak,
A szél, mely úgy zeng, mint a húr,
Hangok, színek, sugarak, árnyak, —
Felettök ő korlátlan úr.

Hányszor bejárta méla lelke
A déli tájak völgyeit,
A szöghajú, sugár Etelke,
Mint kelő hajnal várta itt.
Az ég szülötte, nem a földé.
Gyöngy perg, a merre áthalad,
S a költő álmait betölté
E rózsás közből szőtt alak . . .

* Fölviztatott a székesfehérvári Vörösmarty-ünnepélyen 1900 december 1-én.

Fodor József felvétele után.
VÖRÖSMARTY LAKÓHÁZA NYÉKEN 1833-1834-BEN.

A multba visszasírt a sóhaj,
Oh, hol a régi hős erény?
Csak tengve él a pusztuló faj,
A hon vérzéstátott terén.

Mint árva gerle bűgva nyögte
Szíve a fájó, bús panaszt.
A szebb idő elmúlt örökre,
Szegény költő, ne zengd te azt . . .
De csalta őt csodás ígélet,
De vont a büszke mult,
S a mint a mély homályba nézett,
A sűrű ködfátyol lehullt.

S ím, sírjaikból felrobognak
A honszerző dicső apák:
Kürtszó rivall, zászlók lobognak,
Nyertének a paripák.
Remeg a föld, hol átrohannak,
Riadva fut a vert Zalán,
Megállni ily kemény rohamnak
Egész világ se tud talán!

Nagyság, dicső múlt! Im, a költő
Lantjára egy ország figyel;
A szíveken életre keltő
Melegség árja ömlik el.

VÖRÖSMARTY SZÜLŐHÁZA NYÉKEN.

Édes, a multba elmerülni,
Abból fakad remény, vigasz.
Ki nagy multján tud lelkesülni,
Jövőjéről se mond le az.

A mély örvény hiába ásít,
Sötét felejtéssel teli,
A lángész fényes alkotásit
A vak homály el nem nyeli.
E zengő nyelv csodás bűbája
Halhatlan éltet követel,
S mely hallja, s lelkesül reája:
A nemzet, az sem vesztet el.

A lángészt, fényes delelőjén,
Övezte hírnév, tisztelet;
De fárasztó a sok verőfény,
A szomju szív másért eped,
Késő vágy hallgass, szól az elme,
Nyárbán ne várj bimbós tavaszt;
De a Merengő hű szerelme,
Számára, visszahozta azt.

S lágy rózsalevelekkel átfont
Babérral fenkolt homlokán,
A dalnok ihletetlen állt ott,
A messze látó bérc fokán.
Nem multba néz, jövőbe pillant,
A ködbe tűnő távolig,
És új erővel zendül a lant,
Buzdít, emel, fedd, bátorít.

S dermedt álmát lerázva végkép,
A nemzet bátran, ifjan áll;
Kedv, tetterő pezsdíti véré,
Átfut szívében a villámár.
Már fönn repül, ragadja szárnya,
Küzdelme oly csodás, mesés . . .
De ott leselg a végzet árnya,
S eljött a nagy temetkezés.

A vén cigányoknak nyílt vonója
Felsírt a tépett hurokon.
Van-e még vesztetni valója?
Az, a miért élt, pusztá rom.
Lejárt a nap, már itt az este,
Minden kihalt, komor, setét;
S remény nélkül, kétségbeesve
Hajtá le megfáradt fejét.

Oh költő, bár sírját megásták,
A nemzet mégse volt halott,
Megzendült, mint buzgó imádság,
Százszereken ajkán, Szózatod.
A feltámadás hymnusában
Mily fenn szárnyalt, hallottad-e,
A sok nehéz haláltusában
Megdézett nép erős hite?!

Költő, ha fenn a fényházából
Áldó szemed alátékint,
Nézd, ez a föld, mely éltet, ápol,
Magyar föld még, s szabad megint.
A szorgalom kitarja kincsét,
Munkában ég a férfi-kar,
S küzdelminek bár vége nincs még,
Megtörve nincsen a magyar.

Láng-lelked égő honszerelmét
Öntsd át belénk, te hű, te nagy.
Kaján bosszú ne szíton elmét,
S szívünk' ne kérgesítse fagy.
A belviszály vad, éhes ölyve,
Hazám, ne tépje kebledet.
Oh véreim, egymást gyűlölvé
Szeretni a hont sem lehet!

De téged, «hangok nagy tanárja»,
Ki hozzánk láng-nyelven beszélsz,
Nem nyelhet el az idők árja,
A míg e nemzet él: te élsz.
Idő mulik, újulva váltják
Egymást a tűnő századok,
S a késő unokák is áldják
A napot, mely nekünk adott.

Vargha Gyula.

A NÁDOR-UTCA SZÉKESFEHÉRVÁR OTT A CZISZTEROZIEK TEMPLOMÁVAL ÉS RENZHÁZÁVAL.

VÖRÖSMARTY EMLÉKTÁBLAJA A CZISZTEROZIEK SZÉKESFEHÉRVÁRI RENZHÁZÁN.

A VÖRÖSMARTY-TÉR VÖRÖSMARTY SZOBRÁVAL SZÉKESFEHÉRVÁR OTT.

VÖRÖSMARTY ÉS A FORRADALOM.

Az egyes korok nagy eseményei a nagy emberek művei, a kiket az Idő, vagy mondjuk, a Gondviselés létre hozott, és mintegy odaállított a Végtelesség ama pontjára, hogy azokat végrehajtsák. E nagy emberek közt külön hely jutott a nagy költőknek, kik nem annyira gyakorlati cselekvésükkel, az akaratnak közvetlen munkájával, mint inkább gazdag és mély érzelm- és gondolatvilágukkal, s ennek művészi, rhythmikus kifejezésével, mely épen ezért sokkal hatásosabb, ama nagy eseményeket részben előkészítik, részben létrejövételükben könnyítik és elősegítik, mint valami magasabb, szellemi biztatók szólván a tett embereihez. Ismeretes dolog, hogy például Széchenyre mennyire hatottak kora nagy költői, s hogy még Garayt is mily nagyra becsülte hazafias, buzditó verseiért.

Hogy a mi újabb nemzeti életünkben a nagy eseményeknek és nagy embereknek ez a teremő korszak a 30-as és 40-es évekre esik, azt is mindenki tudja; hogy mi azok alkotásából élünk ma s fogunk élni még talán vagy fél századig, ha nem tovább.

Vörösmarty, a legnagyobb magyar költők egyike, e dicsőséges átalakulás egyik legnagyobb hatású bajnoka és képviselője, már hatásának hosszú tartama és ható eszközeinek gazdagsága által is kiválva nyelvünknek, e szép magyar nyelvnek csodálatos, eddig nem is sejtett gazdagságát és szépségét tárta föl nemzeté előtt. Hogy miként hatott, legelőször eposzaival, a tettvágy fölébresztésére a nemzet legjobbjai-ban; majd lyrájával, főként fenséges ódáival hogyan fedd, lelkesít, buzdit, az égi zenét adva a föld küzdelmeihez: szintén el volt mondva már sokszor, legutóbb két szépirodalmi társulatunk emlék-ünnepélyén; legbővebben és leg-hatásosabban a 60-as években, Gyulai Pál által irt «Vörösmarty életrajz»-ban. Itt csak arról akarunk egy pár sorban megemlékezni, hogy az u. n. forradalom, s annak időleges bukása (a melyet, fájdalom, ő véglegesen hitt) hogyan hatottak Vörösmartyra; s tesszük ezt azon időben írott költeményei alapján.

Vörösmarty nem volt forradalmi természet. Egész élete a csendes, nyugodt, lelkiismeretes, megfontolt férfi képét mutatja, a ki — bár mély érzésű, s bár ez érzések olykor tündöklő fényes lángban törnek elő egyes lyrai verseiben; — sőt egész költészetével, lelkesítve, intve, buzditva, ott küzdött az első sorokban: mégis, mint a közélet embere érzi és tudja, hogy ennek a világnak a berendezése nagyon szövevényes valami; s hogy azon lényegesen változtatni csak óvatosan és mérséklettel lehet. Ott állott előtte ifjú korától fogva benső és szeretett ba-

Bajza.

Toldy.

Vörösmarty.

KISPALUDY KÁROLY HALÁLÁS ÁGYÁN BARÁTAITÓL KÖRNYEZVE. — Barabás Miklós 1830. évi rajza.

rája, Deák (a kiről a legjobb, legjellemzőbb költeményt csodás látoki ihlettel mindez ideig ő írta) példa gyanánt. Az ország egyik délvidéki kerülete — tudjuk — képviselőjévé választotta; híven kitartotta a magyar kormány mindvégig, elkísérve azt Debreczenbe is, sőt egész Világosig; de mert a katonaság belső szervezetének kérdésében Mészáros oportunistas javaslatára szavazott: Petőfi heves támadását vonta magára. A forradalom féktelen röptű viharadara, tudjuk, Petőfi volt, a ki rettenetes kéjjel csapkodta szárnyaival a világesemények tornyosuló hullámain s azt szerette volna, hogy többi költőtársai is, s különösen Vörösmarty, a kit annyira tisztelt, szintén azt tegyék. Vörösmartyt, úgy látszik, meglettek — mint a legtöbb embert a hazában — a gyors, váratlan átalakulás eseményei: alig remélt valová válása a hazafias álmoknak, törekvéseknek. Keveset ír, inkább csak érez; remél és aggódik fölvaltva, mint annyian jelesünk közül, mint a legnagyobbak egyike, Széchenyi is, kik éppen a diadal nagyságától döbbennek meg, mert már megtagadták, hogy nagy ajándékokat nem ad ingyen a sors.

Midőn 1847-ben, a nemzet lelkesedése közt, István főherceget ültetik a nádori székbe: az eseményt Vörösmarty (a görög epigrammáknak mind maig utólráhatlan mestere nálunk) öt szép epigrammában üdvözlí, melyeknek im az elsje:

Itt születél: a föld örömében roskat alattad,
Mint anya, mely kebelén érzi repesni fiát.
És itt érzi szived legdrágább sírját a föld:
Nem vagy-e mindenkép gyászra, örömré mienk?

Tudjuk, Kossuth is egyik legművészebb formájú beszédjét az ifjú nádor beiktatásán tartotta: mert nagy és egyetemes volt a nemzet öröme ezen.

A következő verse a felszabadult sajtót üdvözlí, hatalmas hangokon:

Kelj föl rabágyad kópárnáiról,
Beteg, megszűnt gondolat!
Kialts föl érzés, mely nyögél
Elfojtott, vérző szív alatt!

De a láthatár csakhamar beborúl; Széchenyi bús szívének jósolata teljesülni kezd; a felbútorított nemzetiségek ádáz dühvel törnek a magyarra. A szörnyűségek láttára Vörösmarty mély szívből is kitör az érzés s megírja egyetlen forradalmi dalát, a «Harczi dal»-t:

Aszt, hogy a Szabadság
Vérben fúroszti zászlaját;
Aszt, hogy szent nevére
Hálálán és gaz vést kiált:
Ne lássam, oh dicső hon!
Halványan arczodat;
Vagy drágán megzússzék
E halványágotad.
A síkra magyarok!
Fegyvert ragadjatok,
Hazánkat újra meg kell váltani;
E drága föld színet
Bortásák szertesét
A pártütőknek véres esontjal.

S minő erő és fenség szól hozzánk eme verszokban:

Alant apánk sírja;
Itt minden rög, fűszál miénk;
Egy ezredéves harcban
Véráldozattal öntözénk.
Magyarok lelke áll őrt
Minden fűszál felett;
Magyarnak lelke, karja
Véd minden porszemet.
A síkra magyarok!

Igen, ez az Árpád leventéi megdallójának, ez a Szózat költőjének mély fájdalomból eredő, de önzertes, büszke hangja; azé, a ki éneklé:

Es a föld, melyen annyiszor
Apád vére folyt;
Es, melyhez minden szent nevet
Egy ezredéves esott.

Hiába minden! A síkra-szállás nem maradt el; az alpári sík fia, együtt a Tátra-vidék sziklás magasságának gyermekeivel, harcoltak hőiesen és meg tudtak halni dicsőségesen a hazáért, de sok volt az ellen. Nagyon sok. És ezt a nagy, vitás kérdést nem tudta most eldönteni a kard, de majd megoldja a nyugodt bölcsesség és az idő.

Mikor mindenek vége volt, Vörösmarty is bújosásnak eredt sógorával, Bajzával. Hogy minő hangulatban? — mutatja az «Emlékönyvbe» című verse. 1849 októberében egy gebei földbirtokos hazánál tartózkodtak vagy két hétig s a ház asszonya megkérte Vörösmartyt, hogy írjon Emlékönyvébe valamit. A költő a következő sorokat írta:

Sötét eszünk boritják eszemet,
Szívemben Istenkárómlás lakik.
Kivánságom: vesszen ki a világ
S e földi nép a legvégső fajjig.
Mi a világ nekem, ha nincs hazám?
Elkárhott lélekkel hasztalan
Kialtomoz be a nagy végtelent:
Miert én éitem, az már dúlva van.
Ily férfitől, nemes hölgy, mit kívánsz
Emléklapodba? Inkább adj nekem
Hitet, sejtelmet, egy reménységűrt,
Hogy el nem vész, hogy él még nemzetem.
Koldulni járnék ily remény- s hitért,
Megvenném azt velöm- és véremon,
Imádkozál, — te meghallgattatol, —
Az tán segíthet ily vert emberen.

A maga sötét kétségbeesésében fenségesen szép. Formailag is egyik legtökéletesebb verse Vörösmartynak: nincs benne egy szó fölösleges; s nem lehetne egy szót hozzáadni az egész kára nélkül. Ime a hazáját vesztett költő fájdalom, a maga megrázó kietlenségében. Tompa és Arany gyönyörű elégiáiban, melyek majd ezután fognak jöni, már felesillan az enyhülésnek, a vigasztalásnak, a reménynek némi derűje; itt jóformán semmi, ha csak az a szívig ható sor nem:

Imádkozál — te meghallgattatol.

A sötét kétségbeesés e hangjával csak még Arany «Bolond Istók»-ja első éneklében találkozzunk, de ott a humor által szelidítve.

Ugyanezt a hangulatot fejezi ki a következő vers, a mely «Előszó» címet visel. Hasonlóképpen tömör, főséges, egyszerű. Nehány sorban a forradalom előzményei és lefolyása, s a mi azután következett, mesterileg festve. S azután a költő lelki állapota:

Most tél van és esend és hó és halál,
A föld megöszült;
Nem hajszálanként, mint a boldog ember,
Egyszerre öszült az meg, mint az Isten,
Ki megteremtén a világot, embert,
A fölig Isten, fölig állapot,
Elborzadt a zordon mű felett,
És bánatában ösz lett és öreg.

Majd eljön a hajfordrás, a tavasz,
S az agg föld tán vendég-haját veszen

Jó kedvet és fűszágot hazud;
Kérdjétek akkor azt a vén kacszárt,
Hová tévé boldogtalan fiait?

Még egyszer tör ki hazafüti fájdalma, keserősége, elbűsülése és haragja «A vén cigány»-ban, e hatalmas rhapsodiában, mely utolsó előtti verse s utolsó nagyobb szabású költeménye. Egressy Galambos Sámuel vendége volt, ennek — most is a család kezén levő puztáján, Szentkirályon, Laczháza mellett. Az ebéd melletti beszélgetés közben jelen levő barátai gyöngéden unszolták a költőt, hogy írjon már valamit, hiszen az ilyen szomorú időkben van legnagyobb szüksége a nemzetnek nagy költői vigasztalására. Vörösmarty mindjárt az ebéd után egy oldalszobába vonult s ott megírta a «Vén cigány» három első versszakát, melyet később otthon fejezett be. Mondanunk sem kell, hogy a vén cigány ő maga s a két első sor keserű humora összefüggésben van barátjai unszolásával:

Hüzd rá cigány, megittad az árát,
Ne lógasd a lábadat hiába.

A krimi háború* ideje volt ez, a mikor a

VÖRÖSMARTY MIHÁLY ELSZÁVALJA A «FÓTHI DAL»-T.

leigázott magyar egy pillanatra ismét remélni kezdett. A költő, úgy látszik, nem. A sötét, vigasztalan képek és vonatkozások egész tömeget tárja olvasói elé. Nemcsak nemzetének, az egész emberiségnek bűne, boldogtalansága, nyomorúsága keseríti lelkét. Nem csak az erőszakot, a gonoszsgát itéli el, hanem a merész ábrándokat is:

Mi zokog, mint malom a pokolban?
Hulló angyal, tört szív, őrlt lélek,
Vert hadak, vagy vakmerő remények? —

kéri keserűen.

S lentrebb:

A vak csillag, ez a nyomorult föld,
Hadd forogjon keserű levében,
S anyyi bűn, szenny s ábrándok dühétől
Tisztuljon meg a vihar hevében.

Így fordul az emberi lélek, keserűségében, önmaga ellen is. Oh nagy költőnk, édes büszkeségünk; azok az ábrándok, azok a vakmerő remények a tjeid is voltak egykor; s azok áldottak és szentek mindenha, dacára minden csalódásnak, mert azok termékenyítik meg az emberiség lelkét, hogy tovább küzdjön, tovább haladjon. — A vén cigány nem lát semmi enyhítőt, semmi vigasztalót a jelenben, a melynek számára érdemes volna a hurokon játszani, csak a messze jövőben csillan föl előtte a remény:

Lesz még egyszer ünnep a világon;
Majd ha elfárad a vész haragja
S a vizsly elvörösik a csatákon,
Akkor hüzd meg újra lelkesedve,
Isteneknek teljék benne kedve.

Igen, akkor! de mikor lesz az? ki éri azt meg? Nem is annyira magához szól már itt, mint a jövő iyadéka dalnokaihoz.

A «Vén cigány» után még csak egy költemény következik, egy szép, nagyon szomorú elégia, de töredék, mint a félbeszakadt nótá. Méltó, hogy egészen ide iktassuk, oly híven, oly meghatólag jellemzi a megtört nagy költőt. A királyi sas, ki egykor oly végtelen magasan tudott szárnyalni ódáival, mint talán egyik sem költőnk közül, most búsan lebecsútja megtört szárnyait:

Fogytán van a napod,
Fogytán van szerencséd,
Ha volna is, minék?
Nincs a hova tennéd.
Véred megsűrdűtött,
Agyvelőd kiapadt

Fáradt vállaidról
Vén gúnyád leszakadt.
Fogytán van erszényed,
Fogytán van a borod;
Mire virradsz te még
Szegény magyar költő,
Van-e még reményeség,
Lesz-e még hajnalod?
Férfi napjaidban
Hányszor álmodoztál,
Búszke reményekkel
Kényvedre játszottál!

hagyttál s mi ezért mélyen halásak vagyunk. Szemünkben a múltakon merengő bánat könyvével, de szívünkben emelkedett, magas büszkeséggel koszorúzzuk meg újra és újra airodat, emlékedet. Míg magyar él, nevedet ott fogják emlegetni e nemzet legjobbjai közt.

Barth Ferencz.

VÖRÖSMARTY SZÜLŐI.

Gyulai Pál «Vörösmarty életrajza»-ból.

Atyja, szintén Mihály, szegény, de nemes családból származott, valamint anyja is, Csáty Anna. Boldog házasságukat kilencz gyermekkel áldotta meg Isten: négy leánnyal és öt fiúval. A fiúk között Mihály volt a legidősb, s egyszersmind atya és anyja képmása, nemcsak testben, hanem lélekben is: atyjától örökölte egyszerűen nemes jellemet, anyjától az élénk képzelődést és költői kedélyt.

Az atya, épen mint fia, külsőleg keveset mutatott, de annál többet ért belül. Az egyszerű magyar ruha nemes szívet takart s a közönséges gazdatiszt értelemben és műveltségben felülmúlt némely kevély földesurat. Mintegy harmincz éves korában lön gróf Nádasdy Mihály nyeki gazdatisztje, s úgy látszik, nem sokkal azután történt házassága is. Sikeres gazdálkodása, ritka becsületessége a gróf méltánylatával találkozott, ki aztán később örömet adta neki hasonló szomszéd velencei birtokát. Máskülönbek iskolákat végzett ember volt s egészen latin-magyar műveltségű. Irta és beszélt latinul. Mihály fia születését és kereszteltetését is latinul írta be egy *Officium Rákócziánium* című imakönyvbe. Magyar könyvei mellett ott állott néhány latin klasszikus író: Horatius, Cicero, Vergilius s egy pár magyar történelmi latin munka. Nem volt tudakos, vagy különc, de a dolgokró megvultak saját nézetei. Gazdasági és családai bajain kívül a haza ügyére is gondolt. Ünnepek és névnapokon, vagy szüretalkalmával, jó barátjai társaságában, bor mellett, búsmagyarként emlegette az ország dolgaiat. Első ifjúsága II. József korába esett, átélte az alkotmány visszaállítását, az 1790-ki országgyűlést, a magyar nyelvnek és költészetnek örök büszkesége; az önzetlen hazafiságnak tanító mestere; a nagy idők egyik legnagyobb, legnemesebb bajnoka! Nagy és fényes örökség az, a melyet reánk

VÖRÖSMARTY EMLÉKTÁBLÁJA BUDAPESTEN A VÁCI-UTÓZA 19. SZÁMÚ HÁZÁN, MELYBEN MEGHALT.

volt, csendes, de elégedetlen hazafi. Vendégszerető házáat látogatták a barátok, ismerősök, szomszédok, de nem a dárídó, a tivornya kedvéért. Szigorú erkölcsi elvei voltak; épen úgy kedvelte a tisztességes mulatozást, mint a nemes takarékoságot. Nem voltak ellenségei, barátokra nem igen szorult; nem vadászta, hanem kiérdemelni igyekezett mások barátságát. Nyájas, barátságos természete mellett sem volt nagyon közlékeny. Magába temette bűjét, s annál inkább, minél mélyebb volt. Őt sem kímélte a sors, vele is bántak méltatlanul az emberek, de tudta mérsékelni magát s ritkán tört ki hevesen. Az élet minden keserűségéért

gondjai: mindig sürgős dolga volt, télen-nyáron gazdasszonykodnia kellett. De itt is nyilatkozott költői kedélye. Megvoltak kedvező majorságai, tehenei, kertészi és gazdasszonyi szokásai, melyekhez oly bensőséggel ragaszkodott, hogy később, midőn férje halála után egy pár év múlva Székes-Fehérvárra költözött, nem tudott ellenni nélkülük és lelki beteg lőn. Ha szabad ideje volt, szeretett a mezőn, erdőn bolyongani; többé nem mulatozni, bokrétát kötni járt oda, hanem gyógyfüveket, gyökereket keresett. Lassanként Nyéknék egész orvosa lőn. Férje, gyermekei és a cselédek betegsége nagyon hatott érzékeny szívére s élénken foglalkoztatta képze-

kinek, s oly alakozó, bőkezű volt, hogy épen nem látszott fölöslegesnek férje takarékosága. Férjén, gyermekein, orvosszerein és gazdasszonyi bajain kívül egyébre alig gondolt. Férjének semminemű dolgaiban nem elegyedett, csak a maga házi körében érezte magát jól. Se az embereket, se a viszonyokat nem ismerte; nem tudott számítani, könnyen hitt és könnyen megcsalták. Ez volt oka aztán annak, hogy midőn férje meghalt, gazdaságok pusztulásnak indult s néhány év múlva mindenök oda lőn. Azonban szenvedni, tűrni és megnyugodni senki sem tudott jobban nála. Már ifjú nő korában vallásosnak és buzgóknak ismerte mindenki. Az

ZALÁN FUTÁSA. (I. ÉNEK.)

ZALÁN FUTÁSA. (VI. ÉNEK.)

ÁRPÁD.

OSERHALOM

ZRINYI, A KÖLTŐ.

A KÉT SZOMSZÉD VÁR.

ILLUSZTRÁCIÓK VÖRÖSMARTY MŰVEIHEZ AZ "AURORA" KÖTETEIBEN.

családjában keresett kárpótlást; szerette nejét, a falusi gazda józanságával, a munkás férfiú áldozatkészségével, természetes gyöngéden, romlatlan szíve szerint.

Neje meg is érdemelte e szerelmet. Csinos nő volt s áldott jó lélek. Leánykorában mint élénk és dalos leányka vonta magára a figyelmet. Hunkár Antal, 1861-ben az országos képviselők nesztora sokszor beszélte, hogy a barna-piros arcú, hollófeke té hajú kedves leányka igen szépen tudott dalolni s a népdaloknak egy-egy újabb elmés fordulatot adott. Sok ismeretlen dalt lehetett tőle hallani, melyekről azt tartották, hogy mind ő maga gondolja. Azonban mint nő és anya csak gyermekei bölcsője fölött dalolt már. Hamar reá nehezültek a terhes háztartás

lődését. Abban telt legfőbb öröme, ha enyhíthette a testi és lelki szenvedést. A szegénynek alamizsnát adott, a szerencsétlen kenetes szakkal vigasztalta, a beteget gyógyította. Gyógy-szertárára épen annyi gondot fordított, mint élés-kamarájára. Ott állottak szép rendben a szárított gyógyfüvek, gyökerek, saját kezével készített tapaszok és kenőcsök. A vakokat különös szerencsével tudta gyógyítani, értett a csonttörés orvoslásához. A cselédek, ha kezöket megválták, a dolgozók, ha sarlóval vagy kaszával megsebeztek magokat, csak hozzá folyamodtak; az anyák beteg gyermeküket hozták föl a faluból; szóval majd minden nap állott valaki a tornáczon, ki kereste, várta és áldotta a nemes asszonyt. S ő jó szívvel szolgált minden-

imádságos könyv volt legkedvesb olvasmánya. Leánykori dalaival lassanként elszállottak szívéből a világi hiúság örömei, szenvedések látogatták, de egyszersmind a szerelem, jótékonyág és áhitat vigasztalása is.

Igy élt a derék pár, midőn harmadik gyermekek, első fiok született. Egy régi, szűk és roskatag házban laktak, a mely helyett épen akkor építették a gróf egy szebbet és tágasabbat. A következő évben már e házba költöztek, mely maig is fennáll, s melyet mint költőnk szülőházát mutogatnak az idegeneknek. Annyi igaz, hogy a költő itt élte le gyermekéje jó részét két néjével és János öccsével együtt, ki utána két évvel született.

VÖRÖSMARTY FELESÉGE.

Gyulai Pál «Vörösmarty életrajza»-ból.

Vörösmarty már betöltötte negyvenedik évét, midőn Csajághy Laurával megismerkedett. Nem volt fiatal, de a szív és vágya a boldogságra ifjabb marad az emberben, mint bármely. Első szerencsétlen szerelme óvakodóvá és zárkózottá tette. Tudta tapasztalásból, hova viszi az embert az ábránd, a szenvedély, ha első csirájában el nem fojtja. Kedvezőtlen anyagi körülményei visszariasztották a házasságnak még gondolatától is. Lemondott róla, de a lemondás kérége alatt e gyöngéd és nemes szív föl-földobogott a boldogság néhány napjáért, mielőtt az élet elhanyaglanék. A szerelemből és családeletről mintegy kitagadva, a barátságok és hazának áldozta kedélye minden kincsét, de az a hű ragaszkodás, melylyel néhány kitünő férfiú csüngött rajta, a dicsőség, mely homlokát övezte, ki nem pótolta egy szerető női szív hiányát. Uralkodott magán, elnyomta szíve jogát, de a szerelem csak aludt szívében s nem aludt ki. «Késő vágy» című költeménye e hangulat kifejezése. Nehezen tartja a reményt a kor alkonyában s úgy hiszi, az ész megtiltotta neki, hogy többé szeressen. De érzik az egész költeményen a szerelem elitkolt, elnyomott vágya. Nyugodtan élte napjait, a mint maga mondja, az őszi szép napokat, melyeket a sors és ész adott, de egy soha be nem töltött ür érzetével szívében. Nem várta, nem kereste a szerelmet, de több volt, mint valószínű, hogyha a körülmények kedvezése vagy a véletlen szeszélye föllobbantja szívében, elhatározó lesz egész életére nézve. Csakugyan úgy történt. Vörösmarty utolsó szerelme épen oly kevésbé gazdag regényes részletekben, mint az első, de épen oly igaz és megbízható. Egy szenvedett és sokáig elzárkózott szív megnyílása az, mely boldogsággá eseng, mindenét fölajánlja, mit bírhat s elfogadva vagy visszautasítva többé nem tartja magának. Vörösmarty még egyszer megíjult, mintha visszatértek volna elvesztett évei, mintha elfojtott érzései megtartották volna egész hevőket, de oly élmények által mérsékelve, melyek észrevétlen mélyebben érzeni tanítják az embert s képesebbé teszik boldoggá lenni és boldogítani.

Először 1841-ben látta Laurát, ki testvére, Bajzané látogatására jött Pestre Komárommegyéből. Vörösmarty egy házban lakott Bajzával s nála kosztolt. Úgy szólva a család tagja volt, kit nem köteleznek a szigorú illemszabályok. Rendesen viseltes kabátjában jött le ebédelni, melyben otthon szokott dolgozni. Egy nap, nem tudva semmit Laura megérkezéséről, szintén így jelent meg. A mint belépett, egy ifjú leányt látott a háziakkal beszélgetni, kit nem ismert és vendégnek gondolt. Gyorsan visszavonult, szobájába sietett s fekete atilláját vette föl. A leány megzavarodott, restelte, szégyelt, hogy Magyarország első költőjének, kit a távolból annyira tisztelt, alkalmatlanságot okozott. Egész ebéd alatt elfoglalt volt s alig mert Vörösmartyra tekinteni, kit már az első órában elbájolt. Vörösmarty érezte, hogy minden találkozás növeli hajlamát, mely már-már szenvedélylyé vált. Laurának érdekes arca volt, szép szeme, hollófeke té haja, könnyed, karsú termete. Bájait öltözetbeli jó ízlés emelte. De legfőbb bája mégis vidám szellemében nyilatkozott. Elméjének természetes finomsága, kedélye könnyed, játszi hullámzása, mely épen oly távol volt a kacérságtól és szeszélytől, mint a keresettségétől és szenvedéstől, különösen jól hatottak Vörösmartyra, s érzelmes derűsre hangolták, valahányszor körébe lépett. Szívén és lantján egyszersre rezdült meg a szerelem húrja.

Laura erről sokáig semmit sem tudott, oly kegyeletes tisztelettel viseltetett iránta, hogy nem is képzelte szerelmét. Vörösmarty maga is, bár akaratlan, megerősítette e tévedését. Nem mint udvarló közeledett hozzája, hanem mint szerelmes, ki rejti titkát. Laura csak annyit vett észre, hogy megkülönbözteti, részvételt van iránta, de ezt csak nemes szíve jó indulatának tulajdonította, melyről annyit hallott a családban. Vörösmarty érezte ezt, visszadöbönt, de 1841-ben történetesen megnyitott Bajzanak, kitől aztán Laura megtudta, hogy szerettetik. Szegény leánynak oly különösnek tetszett Vörösmartyt látni lábainál, kit költői dicsőségében

oly magasan képzelte maga fölött. A tisztelet erős alapja a szerelemnek, de nem változhatik egyszersre az a legkevésbé egy oly fiatal leánynál, kinek csapongó képzelete határozatlan és regényes vágyakat táplál. Laura kételkedett magában, vajon képes-e boldogítani Vörösmartyt, nem mondott se igent, se nemet, de elhagyta vidám kedve, merengőbb lőn, mit Vörösmarty kétség és remény között szemlélte s a *Merengőhöz* című híres költeményét írta hozzá, mely épen úgy fölleplezi mély kedélyét, mint világot vet az egész viszonyra. Vörösmarty, mintegy kimélve érzelmeit, nem a szerelem dithyrambját intézi hozzá, hanem a boldogság bölcsesétét fejt meg neki. Mint testvér, barát szólal meg, csak mintegy elrejtve érzeteti szerelme fájdalmát, mely a költemény végén lágy esengéssé válik. Viszonyuk egymáshoz mind bensőbb lőn, s Laura mindinkább érezte kedélyén Vörösmarty szelleme uralmát. *Ist Gehorsam im Gemälde, wird die Liebe nicht fern sein* — mondja Goethe. Vörösmarty nyilatkozott, Laura menyasszonya lőn. A költő nem adhatott gazdag nászajándékot menyasszonyának; a *Merengőhöz* című még ki nem adott és senkinek nem mutatott költeményét írta le számára, midőn 1843-ik márciusában Csepén Komárommegyében meglátogatta.

A kézirat most is megvan, a papir elsárgult, mint a kéz, mely beírta, de a fölindulás, melyet felköltött, folyvást élt a menyasszony, az özvegy szívében. «Kapott-e valaha menyasszony szebb nászajándékot?» mondá nekem Vörösmartyné elmerengve, midőn a variánsok kedréért a kéziratot összehasonlítottam a nyomtatvánnyal.

A merengő menyasszonyt a merengő özvegytől húsz évnél több — egy sár választotta el s leányai, kik mellette ültek, megindulva tekintettek föl anyjokra. A menyegző 1843 május 9-én ment véghez Pesten.

„VÖRÖSMARTY EMLÉKKÖNYVE.”

E czim alatt a költő születésének százados évfordulójára rendezett országos ünnep alkalmából a székesfehérvári Vörösmarty-kör nagybecsű irodalmi munkát ad ki, melyet *Czapáry László* dr., a Vörösmarty-kör titkára szerkeszt.

Ez Emlékkönyv kiadásával a Vörösmarty-kör célja volt: összegyűjteni és az ünneplő nagyközönség kezébe emlékül adni még pedig tárgyalagos hitelességen azon adatokat, a melyekből nemcsak az életirő, hanem minden olvasó is önálló képet alkothat Vörösmarty egyéniségéről; a melyekből egyszersmind némi tájékozást szerezhet a költő koráról is, és végül képet nyerhet arról, hogy Vörösmarty halála után a költő érdemeit és egyéniségét kortársai, illetőleg a közvélemény mily méltánylásban és megítélésben részesítették. Közli az Emlékkönyv a költő felett tartott emlékbeszédeket és a halála alkalmából megjelent hirlapi cikkeket; a költő családi leszármazását, önéletrajzát, iskolai és egyéb bizonyítványait, okleveleit s összegyűjtött levelezését. A levelek

1878-iki fénykép után.

VÖRÖSMARTY MIHÁLYNÉ CSAJÁGHY LAURA.

SZÉLL KÁLMÁNNÉ VÖRÖSMARTY ILONA.

közt nagy számmal vannak Deák Ferencnek Vörösmartyhoz írt eddig kiadatlan levelei. Különösen érdekesek ezek a levelek, mert belőlük megismerhetjük a költő egyéniségét, meg azt a bizalmas benső viszonyt is, a melyben Deák Ferenchez állott.

Ezekből az eddig nyilvánosságra nem jutott levelekből, a pár hét múlva megjelenendő „Vörösmarty Emlékkönyv” szerkesztésére az Emlékkönyvet kiadó Vörösmarty-kör elnöksége szívességből közöljük a következőket:

1.

Deák Ferenc — Vörösmarty Mihályhoz.

Kehidán. Martins 13-án, 1826.

Kedves Miskám!

Régen nem írtam ugy-e? De megbocsáss, a sok aggság és munka annyira elfoglalnak, hogy még rólatok is csak álomban van idém gondolkozni, mert bátyám Posonyból látogatásunkra hazajövén itthon megbetegedett és már hatodik hete súlyos nyavalyában sínlődik; ezt pedig látni és rajta segíteni nem tudni, mily kínos érzés lehet egy szerető testvérnek, megítélését szivedre bízom. Ezen fájdalmas érzést nagyjára nálam az is, hogy most nem régen gazda-asszonyon számtalan tolvajsági miatt kiadtam s idém kívül helyette alkalmasat nem találtam, egy rozsz szakácsnéval vesződöm s magam vagyok mezei gazda is, gazda-asszony is, s minden ételnél, minden a házi tartáshoz szükséges foglalatosságnál leginkább az a félelem nyugtalanít, hogy beteg bátyámnak talán ez vagy amaz kedvére nem lesz. Ily bajokkal vagyon öszveköttve a szabad, nőtelen élet.

Ezen számos gondjaim között most éppen éjfélben ragadom a tollat, hogy Néked hosszas hallgatásom okáról írjak, a Tiedet pedig szemre vessem; megengedj azért, hogy levelem zavart, mint elmém, és ezen minden öszvefűgés nélkül való soraimat is vedd igaz barátságom jelének. Írj minél előbb; Csontost szídd meg restségért; az ismerősöket, Fábiant, Stettner és Szombathelyit, ha vélek öszvejössz, nevemben tisztelj és szeressed igaz barátodat.

Deák Ferenczet.

Írtam-e már, hogy Zalánod nékem igen tetszik?

2.

Deák Ferenc — Vörösmarty Mihályhoz.

Kehidán. Július 6-án, 1826.

Kedves Barátom!

Ne boszonkódj, hogy annyi idő óta válasz nélkül hagytam leveledet; de hivatalos és gazdasági foglalatosságaim majd alig engednek pihenésre időt. Most sem fogytak el ugyan dolgaim, hanem a széna takarásból egy zápor kergetett haza; itthon pedig az író asztalomon

heverő és még elkészítendő tiszti véleményeket, pártfogásbéli pöröket és az Arvai ki-küldöttségnek csak félig kész jegyzőkönyvét mérgesen egy szegletbe dobván, boszúságom enyhítésére a tollat ragadtam s elmulasztott válaszádsabéllyi kötelességemnek most teszek eleget. Örömmel teljesítem én ezt, mert a multról emlékezve levél által egy két órát Véled elpetyegni, komolyságomat is eloszlatja. Hosszas hallgatásod miatt minden, a ki kevesebbet ismerné igaz szivedet, kételkednék: ha a régi vagy-e még? de én nem kételkedem, csak boszonkodom, hogy minden leveledre választ vársz s addig nem írsz ismét, míg ez meg nem érkezik; holott már kértelek, hogy foglalatosságaim és szokott lustaságom tekintetéből némelykori hosszab hallgatásomat, mint nékem tulajdon gyengeséget, (de nem szánt-zándékos hibát) elnézd, megbocsásd, és levélrovást ne tarts. Amúgy is, a mit leveleim számban elmulasztok, azok hosszúsága untig helyreüti azt, mert nyúl farkú levelekre mindenkor jobbra egy hosszú Sz. Iván énekét küldök.

Utolsó leveledben Szombathelyinek meghidegülsérel emlékeztél egy pár szóval; óhajtanám tudni, megjobbitotta-e már magát azóta? Ő engem a multkor Pestről Hertelendy Ferkó által köszöntött s azt izente: „hogy Vörösmarty kívánna tudni, az általam kezénél hagyott valamivel mit csináljon?” Én ezt a valamit a bátyám regéinek gondolom s csodálom, hogy nem magad, hanem harmadik, sőt negyedik kéz által kérdezel meg feldőlök; de akár hogy történt is ez, én ismét megújított azon kérésemet, hogy ezen regék addig a Te kezénél legyenek, míg azok kinyomatására heverő pénzünk nem lesz; ekkor majd tudósítani és kérni foglak, hogy a nyomtatás eránt szerződésre lépj és az előre lefizetendő pénzt is kezhez küldöm.

Stettner barátunknak csakugyan véghez ment házasságáról valami félig bizonyos hírt azóta is hallottam; adja Isten, hogy olyan boldog legyen, mint én kívánom; gyermekeiből pedig olyan hazafiakat, barátokat és embereket nevelhesen, milyen ő maga.

Fábiant barátunkat, ha csakugyan igaz, hogy feleségétől elválni készül, vagy talán már el is vált? szívből sajnálom! annál inkább sajnálom pedig, mert tudom, hogy angyalt vélt ölteni kitvésében, s úgy látom, élte boldogságának örögrére talált. Így jártok Ti költők jobbra a házassággal. A legelső leányt, melynek külseje és társalkodása tetsző, hamar megszeretitek, mert szerelmeseke voltatok már, minek előtte öt látattok volna. Nem magát a leányt szeretitek, hanem egy képet, mely tüzes képzelődések léleménye, mely az asszonyi tökéletességek remekje, mely már az első szerelmes verset, (mert azon szoktátok leginkább kezdeni a költést.) az első költői munkát lelkesítette, lankadó tüzeteket éleszt, s melyet Ti ideálnak neveztek. Ezen ideált véltitek azon szöke, vagy barna fürtű, kék vagy fekete szemű leánykában rejteni, mely Titeket úgy elbájolt, hogy lelki tulajdonságait vizsgálni reá sem értek; és ha a leány is egy kicsint érzelő, vagy azt színelni jól tudja, ha okosan tetszékedő s eltalálja azon pillanatot, melyben lelkesedéstek a Helicon tetejét legalább is tiz, tizenöt öllel meghaladta: akkor már imádjátok azon angyalt, mert azt csak szeretni, tisztelni, kevés volna előtettetek; s ezen imádtott tárgynak birtokában mennyországot reményletek. Az akadályok még inkább hevítik az indulatot; de ha ezek egyszer meggyőzve, a révpárt elérve, s a leányka karjaitok között vagyon már; ha a testiség (mert Ti is gyakran csak gyarló emberek vagytok ám.) az a durva testiség, melyről előbb talán nem is álmodoztatok, kielégített: vége a nagy lelkesedésnek, az ideál elrepül, s néha csak egy igen közönséges asszony mond felálmosan jó reggelt a tegnapi elragadtatásból bámúlva ébredő férjének; ha egyszer új sorsotok ujsága múlik, érzitek, hogy az egyszersmind kötött sors, és hogy olyan leánynak vittetek áldozatul szabadságotokat, ki ezen igen nagy s talán a világon legnagyobb áldozatot meg nem érdemelte. Ekkor vesztitek észre, hogy a leánynak annyi tökéletességei nem magában a leányban, hanem egyedül agyvelő-tökhben voltak, s Ti azokat csak poetice, de észrevehettél ruházattal az imádottra. Ezen szorító kötelet feloldani nem lehet, annál szorítóbb pedig az, minél oldhatatlanabb; azért tehát

VÖRÖSMARTY BÉLA. (1863.)

a megszokott poetica licentiához folyamodtok; de ezt az isten-asszony nem tűrheti s vagy dörög és ekkor vége a házi csendességnek, vagy ő is hasonló licentiával él, s ekkor lakuk tojik a költő fészkébe. Egy szóval, a mennyire én a költőknek életírásait ismerem, az volt közölük a házasságban legboldogabb, kinek felesége leghamarabb meghalt az esküvés után. Stettner is féltelen én, de csak az biztat, hogy előbb megszerette feleségét, mint a költést.

Vége Barátom! szó nélkül nem hagyhatom házasságot javasló biztatásaidat. Oly közel állnak ezek leveledben a Fábiant házassági elváltáról írt tudósításodhoz, hogy tréfát, vagy gunyolódást sejtene azokban, ha csak azon elhatározott és nem csupán enyelgő hang, melyet ezen rendekben és ezeken kívül is utolsó együttléteinkkor e tárgyról ejtett némely szavaidban észrevehék, ellenkezőt nem mutatna. De még eddig hála a szerelem kis istenének, csak körülöttem szörögatta nyilat, azon egykettő is, mely talán nékem volt irányozva, vagy tömört ruhámban fenakodott, vagy izmos mellcsontomon megtompulva szívet nem sérthetett. Egy mégis, megvallom: melyebben csúszott az oldalesontok közé, mint kívántam volna; megdöbentem először a véletlen eseten, de elhatározottságomat ismét visszanyerve, oly gyengédén, oly kímélve vontam ki a verszót, hogy kétszetei távolléte egészen begyógyította már sebemet. Sajog ugyan most is még némelykor a sebhely, kivált ha vagy magam, vagy mások azt véletlen az elevebb emlékeztetés által felvakarják; de a hideg megmondolás mindenkor lecsillapítja az újra felzúduló indulatot, s nem engedi, hogy a szív, ezen vakmerő játékos, egy egész élet-boldogságot kössön egy kockához.

E kevésből már láthatod, hogy ha foglalatosságim hosszabb útra időt engednének is, inkább Titeket, kikhez a barátság édes érzése csatol, látogatnálak meg, mint sem egy idegen, ismeretlen és soha nem látott leányt keresgélnek az alatt; mert jaj annak: a ki úgy keres szeretőt és barátot, mint — gombát.

De elég erről. Írd meg, mint vagy? miben töltöd idődet? hol és mint van Csontos? kérdez meg tőle: mire véljem mind a korig tartó hallgatását? Ismerősimet köszöntsd, Kisfaludy Károly urat tiszteld nevemmel, írj minél előbb s minél többet és szeressed igaz barátodat,

Deák Ferkót.

3.

Deák Ferenc — Vörösmarty Mihályhoz.

Kehidán, 9-ber 16-án, 1826.

Salamon Király-odra valamivel több előfizetőt leltem, mint Zalán-odra, kiknek neveiket idezárva megküldöm, — már régen keresek biztos alkalmatosságot ezen csekély előfizetési pénznek kezéhez szolgáltatására, de mind-éddig sikertelenül; kénytelen vagyok tehát ezt

a közönséges postán kockáztatni, ne hogy később érjen kezébe. A könyveket mi uton szállítod hozzá, megmondani nem tudom; Te azonban Pestről vidékünkre hamarabb lesz alkalmatosságot, mint én tőlünk Pestre.

Ha későn érkeznek levelem és azzal az előfizetők neveik is elkészének, azoknak a munka végére leendő nyomtatásán semmit ne aggódj, mert itteni előfizetőid a munkát óhajják olvasni, nem pedig a magok neveiket.

Mint van Stettner és Csontos? már régen várom leveleiket. Te is egészséges vagy-e? vissza-értél-e Pestre és miért nem írsz nékem? tudósíts, úgy szinte azt is írd meg, ha ezen levelemet és az abba zárt 5 ft. e. p. megkaptad-e? Teljesítsd ezeket, de minél előbb és szeressed igaz barátodat,

Deák Ferkót.

Igen sietve írok, mert vendéget hallok érkezni.

Zala vármegyéből előfizettek:

T. Gyömörei Boldizsár táblabíró ur	1 ex.
— Oszterhueber József do.	1 ex.
— Oszterhueber Mihály ur	1 ex.
— Dóry Imre t. bíró ur	1 ex.
— Szép György fűscialis ur	1 ex.
— Chinorányi Boldizsár alsz. bíró ur	1 ex.
Nzetes Deák Ferencz prókátor	2 ex.
Sa: 8 exempl.	
per 1 f 30 k.	
tesz 12 ft.	

4.

Deák Ferencz — Vörösmarty Mihályhoz.

Kehidán. October 31-én, 1831.

Kedves Barátom!

A kehidai zsidó jövő héten Pestre megy vásárra; meghagytam tehát néki, hogy szállásodat felkeresse s e levelemet kezére adja; mert feltettem magamban, hogy mindent leírok, a mi eszembe ötlök; postán úgy sem írhatok szívem szerint, ha csak levelemet kockáztatni nem akarom; engem legalább több mint egy példa tanított, hogy némely fontos tartalmú levelet a postákon más is elolvass, nem csak az, a kinek írva volt.

Mint vagytok Barátom Pesten? Ti már által usztátok a cholera veszélyes tengerét, de minket most fenyeget örvénye, tölem már két órányi távolságra vagyon csak; mérge azonban még eddig oly dühös nem volt, mint más vidékeken, mert nálunk vagyon példa, hogy egy faluban 23 beteg közül csak kettő halt meg, s a többi felgyógyult. Nem örülünk ugyan e nyavalya terjedésének, mely itt még most felette lassú, de nem is rettegünk annyira, mint sok más helyeken. A vesztelő házakat, a végvonati órállásokat mind megsemmisítettük, mert célra nem vezettek, pedig számos költésbe került volna hosszabb ideig, melyet nyomorult adózó népünk megfizetni nem győzne.

Lesz-e országgyűlés? mikor? és mi jót vagy rosszat szül hazánkra? ezen kérdések nálunk minden gondolkodni tudó és merő elmét foglalatosságotnak. Némelyek makoacs az aristocratiának megrögzött jussai mellett s inkább akarnak 9 millió embert nyomorúságban látni, mint constitútiójuk csorbultát engedni (azaz fizetni) s nem gondolják meg, hogy „populus esuriens timere nescit;” — mások a zemplini eseteken úgy megrémültek, hogy most mindent elvállalnának és többet is, mint erejük elbir, rettegést mutatnak, ezer apró esetekkel, sokszor mesékkel ijesztgetik egymást s ezáltal még többet ártnak, mert félni lehet, hogy az ilyes rettegésekből arany vöröket épít a közép, s ha mind nem teljesedik, a mit óhajtott, (mind pedig egy országgyűlésen teljesedni nem fog), fegyvert ragad; a nagyobb erő ismét elnyomja talán felkelését, de sok ártatlan vérről lesz a csendesség megvásárolva. Kevesen vannak, kik okosan, de méltósággal engedve járnak a közép uton. Én itt jobbjaim középeben nevetem az ijesztgető híreket, mert kebelemlre léve kezemet tiszta lélekkel merem mondani, sohasem felejtetem el, hogy ők is embertársaim. Igaz ugyan, hogy a felbőszült részeg paraszt csoport más vidékekről erre zuga engem is feláldozhat dühének, de Isten néki; inkább ez, mint cholera; így legalább boszulatlan nem veszek, mert ha csak orozva nem esném, olesón, fogadom, nem veszem eltemet. Azonban én úgy hiszem, mindez nem fog megtörténni.

Sietve írok, mert tüstént indulok Kanizsára.

testvéreim gyermekeit iskolába vinni, — talán egy két betű itt-ott ki is maradt vakarásomból, de abban bizom, hogy okos ember lévén, reá érted azt is, a mi írva nincs.

Isten veled; Gyurit, feleségét és Téged csóigaz barátod, Deák Ferencz.

November 2-án 1831.

Most térek meg Kanizsáról és zsidóm jelenti, hogy Pestre utazni nem fog; levelemet azonban már megírtam, tehát postán terhellek véle, de comissióból már most semmi sem lesz, azonban majd máskor. Isten veled.

5.

Deák Ferencz — Vörösmarty Mihályhoz.

Kehidán. Nov. 19-én, 1850.

Kedves Komám!

Ha vannak a rákok között politikai pártok s ezen pártok között egy fontolva haladó s a fontolva haladó pártnak egy oly vezére, ki csak valamivel megy többet előre mint hátra, ez a fontolva haladó rák-vezér gyorsabb megközöje lett volna levelednek, mint a cs. k. posta. Én leveledet csak e napokban kaptam; pedig hídd el igen vágytam tudni bizonyos rólatok. Súlyos idők nehezültek reánk s aggodalom nyomott annyi jó ember sorsa miatt, de leginkább aggodtam rajtat és családoton. Mintán lapokból értem, hogy a politikai üldözéstől menekültél, szerettem volna tudni testi lelki állapotod mibenléte s azért kétszeresen kedves volt kurta, de még is a semminél valamivel többet-tartalmazó leveled; abból értem, hogy Szt-Ivánon laksz. Holt híredet is hozták már, de ezen hírek valóságán van okom kételkedni, mert holt ember, azt mondják, pálinkát nem iszik! Te pedig pálinkát kívánsz inni. Igen szívesen küldök néhány üveggel, mihelyt alkalmam lesz; — azt hiszem zsidóm nemokára Pestre megy, az által majd megkapod a kívánt akovitát.

Hát Lóri s gyermekeid s Bajzáék mint vannak? — ha betegkedésem, mely egy idő óta ismét elővett, lehetetlenné nem tenné, bizon lerándulnék csak kis időre s Hozzátok, mert oly igen szeretnék legalább néhány órát véletek eltölteni; de az most legalább a tavaszig lehetetlen.

Isten áldjon, Kedves Komám! Lórit s gyermekeidet csókolom. Írj és szeresd hű barátodat, Deákot.

6.

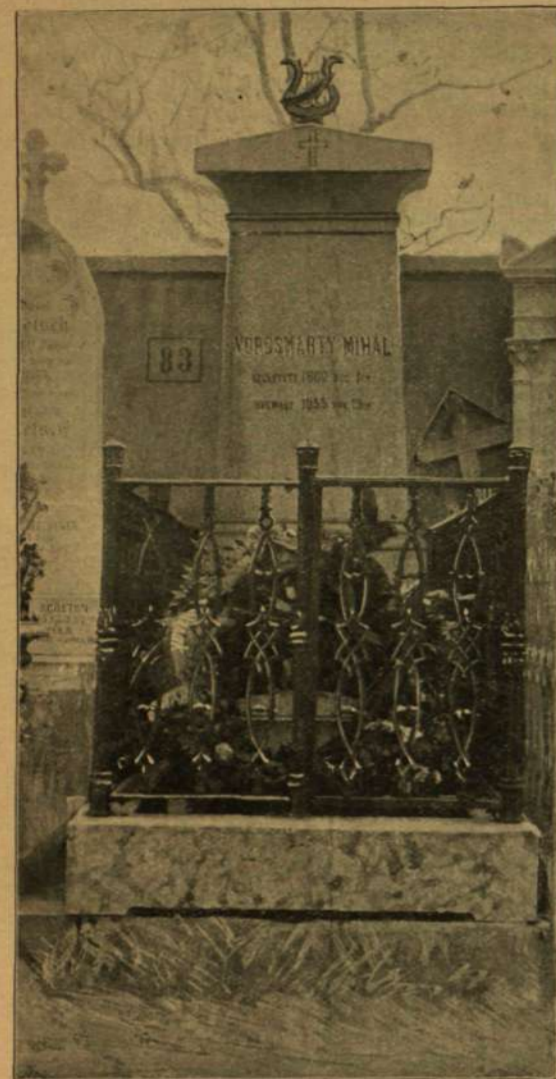
Kossuth Lajos — Vörösmarty Mihályhoz.

Édes Barátom! Én, mint mondam, örömeim irandok néha lapjaitokba, s gondolod, hogy nevetem bár csak egyszer is említeni jó lenne; annak talán oly ezikkél kellene történni, mely eléggé gyanútlan, hogy vele nevem is ábergődhessék. Unalmamban firkalásimat hanyagolva az idezárt haszontalanságra akadtam, mely csak azért voná magára az érintett célra nézve figyelmemet, mivel ha különben tartalmából valami kis belső baj nem hiányzanék, — a modor, melyben írva van, bizonyosan olyan, minőre véleményem szerint időszaki lapoknak szüksége van: t. i. komoly dolgokról is encyclopediai könnyűséggel fecsegő. Azonban más részről nem akarnám, hogy lapjaitokban nevem legelőször ostromba haszontalanságnál legyen említve.

Kérlek, barátságosan fuss át e lapokon, s kérd Bajzát is, tegeyen hasonlót, ha reá ér, s mondjátok meg: van-e valami bennök, a mi nem — — — való. Ha történetesen kedvezőbb szinben állana előtettek, mint szemem előtt, át kellene futnom magamnak is: mert mióta írtam, nem olvastam. Javítlanul van és igazítlanul össze-vissza hányva, tán el se mehetek rajta. Felosztani könnyű lenne. Ha valamit méltónak látnánk majd a közlésre, minden-

VÖRÖSMARTY SZOBRA SZÉKESFEJÉRVÁROTT. — Fedor Jászai fényképe után.

Goszleth fényképe után.

VÖRÖSMARTY SIREMLÉKE A KEREPESI-ÚTI
TEMETŐBEN.

esetre kérem elbocsátani, hogy ezek csak töredékek, oly kézirattól, mely csak időtöltésül vala írva, nem a végett, hogy olvasók elébe kerüljön; — de hogy a szerző ígéré lapjaitokat holmi korszerű dolgozatokkákkal egyszer — másszor tömni segíni. Ólél meleg barátsággal
Kossuth.

7.

Liszt Ferencz — Vörösmarty Mihályhoz.

Teleki Sándor gróf útján arról értesülök, hogy tekintetességgel azzal tisztelt meg, hogy verset írt hozzám, olyat, a minőt ön írni szokott, szépet, gyönyörűt. Nem tudom eléggé kifejezni, mennyire hízeleg ez énnekem s engedje meg, hogy mindennapi keresetség nélkül megmondhassam, mily mélyen meg vagyok hatva, hogy még oly friss emlékezetében élek.

A jövő tavasszal ismét Pesten leszek. Mikor három éve a várost elhagytam, azt a büszke reményt vittem keblemben magammal, hogy ama mély és dicsőséges rokonszenvre, a mely hozzám fűződött, nem mutatom magam méltatlannak.

Ön ítéletet tesz hitemről; legyen azonban irántam — kérem — sok elnézéssel s némi barátsággal s ennek fejében számítson öszinte odaadásom s halálra. Az Ön
Kryzawitz, 1843 márcz. 17. Liszt F.-e.*

8.

Vörösmarty Mihály — Wesselényi Miklóshoz.

Pest, 1845. Ápr. 23-án.

Tisztelt Barátom!

Isten látja, bűnös ember vagyok, bűnösebb Pest városánál s a világon minden kupak tanácsnál. De hogy bűnömöt bevalljam, végre meg kellett szólalnom, levelet kelle Hozzád írnom, kit hallgatásommal oly sokáig sértettelek. De e részben egy mentségem is van: nem találtam el a szót, nem volt gondolatom elég méltó Hozzád

* Liszt Ferencz hangversenyével a nemzeti színpadon 1840-ben lépett föl, a mikor a lelkesedők diszkardál tisztelték meg. Vörösmarty ezen lelkesedés hatására írt a Liszt Ferenczhez című ódáját, melyben a nemzeti fájdalom és az ébredés, tenni vágyó nemzeti szellem, a múlt dicsősége, gyászja, a jelen küzdelme és a jövő reménye olvad a Szózatához hasonló hangulatba. Liszt Ferencz levelét németül írta; itt fordításban van közölve.

s hozzám, melyet annyi balság után oly viszás körülményekben szakakba foglaljak. Hallgatam; mert imádkoznom késő, káromkodnom sikertelen s nagyszerű türelmed, sőt ösügedetlenség ellenében gyávaság lett volna. S most mi bátorít, hogy bűnös hallgatásom után felszólalni merek? Egy kis közbejáró, ápr. 17-én született második fiam, ki ha szólni tudna, azt mondaná: légy keresztapám! Reményem, nem tagadod meg a szegény költő fiúnak kérelmét s e reményben holnap Deák Ferencz fogja nevedben keresztvzire tartani. Ném hasonló kérelmét jelenti Hozzád és szíves üdvözlését. Azt halljuk, hogy feljössz: Isten tartson meg e jó szándékodban s adjon hozzá jó kedvet és erőt. Azok, kiket idő, életbaj szétszórta, egyesülni fogunk körülötted, mint együtt voltunk évek előtt, midőn fiatalabb vér s egy jobb kor álmai oly kedves órákat engedtek töltenünk.

Politikai dolgokról nem tudósítalak, azokat avatottabb emberektől tudod; magamról nem irhatok egyebet, mint, hogy a verseket — és a mi hihetetlennek látszott — a magyar nemzet szaporitom. Első fiam ápr. 20-án, a második ápr. 17-én született s így egy év alatt kettő, mi egyébiránt — tisztelet becsület, de igazság is — felerészben nóm érdeme.

Isten áldjon meg. Tartsd meg szíves jó akaratodban
tiszteelő barátodat,
Vörösmartyt.

9.

Vörösmarty — nejehez.

Jul. 29-én, 1849.

Kedvesem! az Isten enyhítse aggodalmaitokat, gyámolítson minden bajotokban s tartson meg benneteket e zivatáros időben.

Tudom, hogy szereted gyermekeidet, még is jól esik Téged kérnem, hogy kettőztetett gondal és vigyázattal légy irántok. Hallom legkisebbik leányom meghalt. Isten büntetése rajtunk; már sokalni kezdtük, a mennyi van; most félünk kell, hogy majd nagyon is kevés marad vigasztalásunkül Neked anyai fájdalom- és gondjaidért, nekem annyi aggodalmamért.

Az Isten ne adjon több ily gyászt nekünk. Őrizd meg őket, Édesem, hogy hiány nélkül találjalak, midőn ismét látlak.

Mi kiindulásunk után jó ideig Czeglédén voltunk, azután Szentesen, most már alább jöttünk s bevárjuk Isten akaratját.

Ha nem tilalmas irnotok, írj házi dolgainkról; de ha tilalmas, ne tedd ki magadat vagy mást veszélynek, vagy bánatnaknak.

Egy kissé beteges voltam vagy két nap, de most már helyre bójtöltem magamat.

Osókollak, Édesem, szegény kis gyermekeimmel együtt. Az Isten áldjon meg benneteket.
V. M.

10.

Vörösmarty — nejehez.

Kedves Lórikám!

Oly rég láttalak, oly rég hallottam felőletek, hogy szinte félek megkérdeni, mert ily időben s ily hosszú távollét után csak rosszat lehet várni. Hidd el, Kedvesem, nem mertem rátk gondolni; dült arcot és torz alakot láttam; annyira borúsak, sötétek voltak környezetem. A képződés, mely az emlékezet erejével visszaidézi a kedves alakokat, kifáradt s olyanná lett, mint egy eltört tükör.

Mi engem illet, röviden csak ennyit irhatok: Én egész Aradig mentem, hol már legnagyobb zavart és rendetlenséget találtam, annyira, hogy végre kifakadásomban azt mondtam, hogy ilyen számok és gazemberek között én nem maradok tovább. A következők igazolt. Szerettem volna távol lenni Magyarországtól, hogy ne lássam nyomorú átalakulását, melyet már ott előre sejttem; azonban a bizonytalan hírek s társaim szavazata visszatartottak s most itt vagyok s minden örítéssel érzem, hogy a mit a becsület, de gyarló kormányzó mellett a gazdaság készítet, annak súlyát és keserveit a nép fogja viselni.

Édes Lórikám, tartson a jó Isten kis gyermekeiddel egyetemben! Talán nemsokára biztosabb állapotról tudósíthatlak. Kérlek írj pár sort, ha lehet. Osókollak a kis gyermekekkel együtt.

Vadász Miklós.
(Álnév.)

VÖRÖSMARTY HALÁLA.

A nagy költő haláláról a legmélyebb meghatottsággal adtak hírt az akkori lapok. A «Pesti Napló» 1855 november 28-iki száma ezt írja:

«A nemzetnek halottja van! Vörösmarty Mihály nincs többé! A mellvízkör, melyben rég szenvedett, a közelebbi hetekben nagyobb erővel rohanta meg, s tegnap délután két órakor kioltá a becses életet. Hasztalan volt minden orvosi segély, hasztalan a szerető család és jó barátok gondoskodása, kiknek részvéte enyhíté a haldokló végső napjait. E barátok közül csak Deák Ferencz emléjtük, a legméltóbb képviselőjét ama korszaknak, melynek örömeit, melynek fájdalmait költőnk megénekelte. A mi dicsőség a multból illette őt, — senki arczáról sem olvashatta inkább a haldokló, mint ama férfúró, kiből a magyar értelmesség és becsületesség van megtestesülve.»

A «Vasárnapi Ujság» 1855. évfolyamában megjelent fametszeti kép.

VÖRÖSMARTY TEMETÉSE 1855 NOVEMBER 21-ÉN.

DEÁK FERENCZ LEVELE VÖRÖSMARTY MIHÁLYNÉHOZ.

Kétida fo 15. 1852

Kedves Lórin!

Miska rossz levelező, ez megrögzött nyavalája. Pedig sulyos nyavala ez, hidd el, én tudom, mert magam is sok évek óta szenvedek benne. Megkísértették az én gyógyításomat szegény boldogult Wesselényi és Bezerédi Pista, de sikertelen volt fáradozásuk. Nyavalám mellett azonban van annyi igazságérzés bennem, hogy a mi hibában magam sinlődöm, azt másnak nem vetem szemire, és így Miskának sem, és kivált most nem, midőn oly kedves helyettest állított maga helyett.

Szívből örültem levelednek, örültem annyival inkább, mert Zádor barátunk hosszas betegeskedéséről tudósított, leveledből pedig értem gyógyulásodat.

Én folyvást betegeskedem s jobbára itthon ülök, de a nyáron minden esetre elrándulok hozzátok. Sokat, igen sokat szeretnék veletek feesezni.

Józan ved. Miska egy
szívesen. ölelem, gyermekeivel.
Sajd eorfer esítallak hi, lenin
Deák

Kívül:

Madama

Madama Cléovie de Vörösmarty
nei de Csajágy

Martonvásár

tott, csak az áldó ima, csak a Nemzeti Színház dalkarának szép éneke szaggatá meg. És megszagatták a gyászos özeget, a három kis árva zokogása, a barátok sóhajtásai. A fátylak ki-aludtak, csak a hold világítá meg be a temetőt, melyet nehéz szívvél hagyott oda mindenki, ki ismeré a költő életét, ki tudja, miye volt Vörösmarty irodalmunknak.»

A temetés utáni nap délelőtt 10 órakor tartották a gyászistentiszteletet az elhunyt emlékére, melyen a templomot teljesen megtöltő nagy közönség jelenlétében a Nemzeti Színház tagjai Mozart requiemét adták elő, a gyászmisét pedig Szántóffy belvárosi lelkész és prépost tartotta. A míg a prépost a nagy oltárnál misézett, addig Vörösmarty barátja, iskolatársa és pályatársa, Czuczor Gergely a főtemplom egy mellékoltárájánál mondott kis misét. November

22-én a Nemzeti Színház áldozott Vörösmarty emlékének «Áldozat» című drámája előadásával.

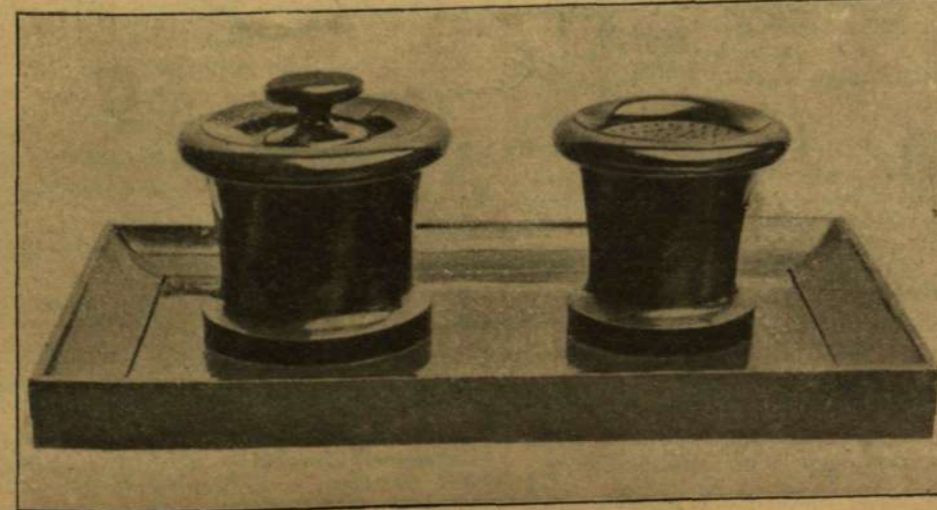
A «Vasárnapi Ujság»-ban Jókai Mór irt szép nekrológot, egyebek közt ezeket mondván: «Vörösmarty sírjától jövök. Ezer meg ezer szem siratta e napon a nemzet költőjét, az igaz hazafit; én második atyámat, egyetlen változatlan jó barátomat siratom.

Azért ne várjatok tőlem ékesen rendezett szavakat, méltó kifejezéseket egy olyan halálhoz, mely egy egész nemzetet sujtot; én csak a fájdalom egyszerű szavait tudom elmondani. Hiszen semmi sem könnyebb, mint a vigasztalás: Mindenkinnek meg kell egyszer halni, lám a fejedelmek is meghalnak, hát egy jámbor költő miért ne? Anyian viselnek gyászruhát ez esztendőben, mit tesz egy-egy több vagy kevesebb? Az ég rendelte így, emberek viseljék a mi rájuk van mérve. Férfiak ne mutassák bánatukat.»

Óh, csak a szív ne volna oly erőtlén.

Ha csak atyám lett volna, érzénem halálát és nem szólnék róla, ha csak költő lett volna, szólnék róla, és tán nem érteném; de mind a kettő volt s midőn e temetésen végig tekintek, a korlátlan öröm és bántó keserv rohanja meg szívemet egyszerre, hogy a visszás tusában nem ismerek enérzelmeimre...
... A nagy nehéz követ rátették már sírboltjára s felírták nagy kemény kőre ezt a lehetetlen két szót: «Vörösmarty meghalt.»

Menjünk haza és tagadjuk meg ezt a mondást. A míg e hazában nemes szívek lesznek, míg a nemes szívek igazán szeretnek; a míg a magyar nép magyarul beszélend, míg a magyar költők hazáról dalolnak, a míg az Istennek kedve telik ő magyar népében: addig élni fog ő, s szívből szívbe átadja őt egyik század a másiknak, a szerelem, dicsőség és haza halhatlan bajnokát.

VÖRÖSMARTY TINTARTÓJA.

Legjobb és leghíresebb pipere hölgyor: a

La VELOUTINE

6959
Különleges Rizpor
BISMUTTAL VEGYÍTVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ.
PARIS - 9, rue de la Paix, 9 - PARIS.

CHINA-BOR
SERRAVALLO, VASSAL
gyengék, vérszegények és lábadozók számára.
Kitűnő íz.

Legjobb ajánlva és alkalmas a következő tanárok által: dr. Braun, Drasche, Kraft-Ebing, Monti, Mosetig Neuser, Schauen, Weinlechner stb. (1000-nál több elismeréssel). Árak: 1/2 literes üveg ért 1.20, 1 literes üveg ért 2.20. Kapható minden gyógyszerárban. 8542

Serravallo J. gyógyszer. Triestben.

JBOLYAILLATOS MANDOLA KORPA
a bőrt finomra simítja és megtartja az arc élénk és üde kinézetét
Teljesen helyettesíti a szappant és az arc kenőcsöt.
KIZÁRÓLAGOS KÉSZÍTŐI
St. Moische'ska
BECS, I. LUGECK 3. SZ.

Kufeké fele gyermeklisztje

Magyarország Ausztria, Németország stb. legelső hozzáértő ajdóják
Legjobb és legolcsóbb táplálkozás egészséges és belbelső gyermekeknek
Kapható minden gyógyszerárban, Angliában és a gyárnál R. KUFÉKE WIEN VI/2

MARGIT-CRÈME,
mely vegyítve és teljesen ártalmatlan. Ezen világhírű arzenikus pár nap alatt elidőlt szőpelt, májfoltot, pattanást, bőrtörést, redőket, himlőhelyeket és az arcot fehérre, simává és üdévá varázsolja. Sem hignyit, sem olmot, sem más ártalmas anyagot nem tartalmaz. Ara nagy tégely 2 kor., kis tégely 1 kor. Margit hölgyor 1 kor. 20 fill. Margit szappan 70 fill. Margit fopép (Zahnpasta) 1 kor. Margit arcvíz 1 kor. Postán utárvétellel vagy a pénz előzetes beküldése után küldi a készítő: 8706

FÖLDES KELEMEN gyógyszer. Arad.
Kapható minden gyógyszerárban.
Főraktárak Budapesten: Török József és Dr. Egger Leó «Nádors» gyógyszer.

KWIZDA FERENCZ JÁNOS
cs. és kir. osztr.-magy., román kir. és belga fejed. udv. szállító.
Kérületi gyógyszerész Kornenburg, Bécs mellett.
8 arany-, 19 ezüst-érem, 30 dísz- és elismerő oklevél.

Kwizda fele Kornenburgi marha táppor

Állatorv. diátnai szer lovak-, marhák- és juhoknak. Közel 50 év óta a legtöbb istállóban használatban (vágyhíjánál, rossz emésztésnél, valamint tehénknél a tej javítása a tejelődés fokozása céljából). Egy doboz 1 kor. 40 fill. fél doboz 20 fill. Valódi csak a fenti védjegyvel és kapható minden gyógyszerárban és droghandikerekben. Főraktár: Török József gyógyszer. Budapest, VI., Király-u. 12.

Szoba-illat 8936

Jából-illat	Havas gyöngy-illat	Jácint-illat
Fenyő-illat	Moharom-illat	Mirtusz-illat
Gyöngyvirág-illat	Frangipán-illat	Kerti-szergül-illat
Orgona-illat	Tejroma-illat	Orchid-illat
Széna-illat	Heliotrop-illat	Roséda-illat

francia és angol illatszerek finom kivitelű üvegekben, legmagyobb választékban kaphatók

Detsinyi Frigyesnél Budapest, Marokói-utca 2. a fekete kutyához

VASÁRNAPI UJSÁG

49. SZÁM. 1900. BUDAPEST, DECEMBER 9. 47. ÉVFOLYAM.

Előzetes feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világtrónikával) együtt (teljére - 12 * Csopán a VASÁRNAPI UJSÁG (teljére - 8 * A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világtrónikával) (teljére - 5 * Külföldi el'zetesekhez a postailag meghatározott vitéldj is csatolandó.

VÖRÖSMARTY EMLÉKEZETÉ.

Gyulai Pál előadása a Magyar Tudományos Akadémia december 3-án tartott rendkívüli összes ülésén.

Az erős hazafiság egyik főforrása volt Vörösmarty elődeinél nemzetibb költészetének. A közügyek első ifjúságától fogva érdekelték s 1825-48-ig folyvást a politikai áramlatok ihleték lantját. Midőn részint 1821-ben, részint 1822-ben kiadattak az ujonczozó és adó-fölemelő rendeletek, melyek a nemzet legsarkalatosabb jogaát támadták meg, a megék heyes ellenállást fej-tettek ki, országgyűlést követelve az ügy eldön-tésére nézve. Megkezdődött a küzdelem mind-két részről nagy erélyvel. Végeredménye nem lehetett más, mint az alkotmány visszaállítására vagy az alkotmányos élet enyészete s vele együtt a nemzeti fejlődhetőség, békés átalakulás remé-nyének megsemmisítése beláthatatlan bonyo-dalmak kíséretében. Vörösmartyt a megyén találták a küzdelem legviharosabb napjai, még pedig egyik megyei főtisztviselő oldalánál. Mődjá volt mindennel a legapróbb részletekig megismerkedni, egész figyelme ide fordult s nagy érdekléssel kísérte az eseményeket. Ekkor irt hazafüi költeményei heves izgalmat áruának el. De magának *Zalán futásá*-nak keletkezésére is befolytak az események. Fejében egy nagy eposz terve forrott, mely a multban játszik, a jelen-hez szól, mely a mult dicsőségét énekli, de a jelen sülvedésére emlékeztetve nemzetét. Miért gátnának egy oly könyv megjelenését, mely a poros krónikák lapjairól szedi tárgyát, szemé-lyeit s látszólag semmi köze a jelennek. De vaj-jon ki nem fogja érteni a költő ezélatát, a kibem még a hazafiság utolsó szikrája ki nem aludt? Az eposz a mult nagyság képeit tünteti föl, hogy önérzetet költsön, ébreszse a sülve-dőket, bátorítsa a küzdőket. A honalapítás nagy tettét rajzolja, az unokáknak némán is kiáltva: hát ti el fogjátok veszteni a dicsőn szerzett hont? Már elvesztettétek, újra meg kell alapí-tanotok, nem karddal, hanem hazafüi érény-nyel és kitartással, lelkesüljétek őseitek nagy példáján, pirúlva, szenvedve és soha ki nem fáradva. E napok épen oly elhatározók, ha nem is oly dicsők, mint Árpád csatái.

a ki már csak névben él. Mindenik szembe-állítja dicső multját nyomorult jelenével s egyik sem hisz jövőjében. Különösen Berzsenyi és Kölcsey hazafi fájdalom teljes kétségbeesés. Hogy a magyarnak jövője van, nem költői mű hirdette először, hanem egy politikai röpirat: Széchenyi *Hitele* (1830). Széchenyi mind első, mind utolsó röpiratában épen úgy államférfü, mint költő, *vales*, mint a régiek neveztek a köl-tőt. Mély belátása, lángoló lelkesedése egész a jóslatig emelik. A mit a magyar nagy jövőjéről jóslott, hitelre talált, lelkesedést keltett, sőt egy egész korszak jelszavává lön. *Programmtöré-de* (1847) elhangzott, senki sem hitte jóslatát, hogy a nemzet örvény szélén áll, a forradalom árjába fog veszni minden, a mit eddig kivitvünk; bár a következmények igazolták. Egy nemzet,

melyet kétségbeeséséből kiemel az önmagába vetett hit, nem könnyen mond le arról s épen annak a szavára, a ki azt először lehetett belé. Széchenyi *Hitelében* az európai új eszméket hirdette s alakító erejétől az alkotmány, nem-zetiség és társadalom újjászületését várva, nem habozott kimondani, hogy Magyarország nem volt, hanem lesz, s ezzel fölindított minden magyar szívet. Volt lelkesülésében valami szent és szentségtelen: az elragadtatás és gúny bizo-nyos vegyülete, mely különbözőképp, de minden-kire hatott egész a velők oszlásáig. Széchenyi meggyalázta a multat, a magyar egyetlen büsz-keségét s oly jövendőt ígért neki, melyről még álmodni sem mert, kigúnyolta a nemzeti fájdalmat, a magyar egyetlen hü érzését s vak-merő reményt és hitet követelt tőle egy orszá-

Barabás Miklós 1836. évi vízfestménye Ernst Lajos gyűjteményében.
VÖRÖSMARTY MIHÁLY.

Nagy karácsonyi és ujévi selyemáru eladás
SZÉNÁSY, HOFFMANN ÉS TÁRSA
lyoni és párisi selyemkelme-különlegességek áruházában
BUDAPEST, IV., BÉCSI-UTCZA 4.

Kezdődik november hó 15-én és tart december hó végéig.

A többek között a következő árak kerülnek eladásra, u. m.:

Liberty merveilleux, tiszta selyem, több mint 150 színárnyalat, mét. 78 kr.	Mosóselyem, valódi mosható, 80 cm. széles méterje 95 kr. és feljebb
Mosóbaronyok, méterje 75 kr. és feljebb	Tafattas, csikos és kokcsák, garant. tiszta selyem, mét. 98 kr.
Lyoni foulard japon és china selyem, méterje 58 kr. és feljebb	Fekete mintázott selyem, garant. tiszta selyem, mét. 85 kr. és feljebb.

Szíves figyelmébe ajánljuk maradék-osztályunkat, hol bluzok, egész toilettek és juponokra alkalmas maradé-kok rendkívül olcsó áron kaphatók. — A fenti szabott árak november 15-től december végéig érvényesek. — Czégünknel a tulbecslés teljesen ki van zárva, mivel az árak minden egyes cikken számokban láthatók.

Vidékre mintákkal kívánatra készséggel szolgálunk.

Császárfürdő
BUDAPESTEN
téli és nyári gyógyhely.

Előfrang. E kőnesvíz gyógy-fürdő, páratlan gőzfürdővel és legmodernebb iszapfürdővel, pompás ásványvíz uzodák-kal, kő- és kádfürdővel. Prospektus ingyen bérmentve.

Miért vannak még emberek, akik a Kathreiner-féle Kneipp malátá kávé még nem használják, noha ez egy izletes és egészséges kávéval? Mert nem tudja még mindenki, hogy mily nagy előnyökkel bír a Kathreiner kávé, a mely a kávénövény egy kivonata által s. bakkávé ízt és zamátját nyeri. Ó ezáltal felülmulhatatlan mó-don magában egyesíti a honi malátakészítmény értékes egész-ségi tulajdonságait a bakkávé kedvelt ízingerével. A Kathreiner Kneipp malátá kávé nagyobb-részt mint pótkávé szolgál a bakkávéhoz, azonban tisztán él-vezve is kitűnően ízlik. Min-denütt kapható, de nyitva soha sem lesz árusítva, s csak az ismert eredeti csomagokban va-lódi, a melyek Kneipp páter arczképét viselik és a nevet: »Kathreiner».

Néklkülözhetetlen és felülmulhatatlan, hatásában csalhatatlan.
Világezikk, kivitel minden országba.
CHIEF-OFFICE 48. BRIXTON-ROAD, LONDON S. W.

A legmegbízhatóbb, legjobb ez az egész világon híres és legkeresettebb háziaszer a gyógyszerész:

Thierry A. Balzsam-a
fölmulhatatlan mindenféle mell-, tüdő-, máj-, gyomor- és valamennyi belső be-tetegségek ellen. Külsőleg a legsikeresebb

Sebgyógyítószor.

Csopán az összes kulturállamokban bejegyzett zöld apácza védjeggyel és kapszula-zárral, a melybe a czég van bepréselve. Egyedül valódi, kimutatható évi gyártás 6 millió palack. — 12 kicsiny és 6 dupla palack postán, franco külföve 4 kor. — Egy próba-palack prospektussal és a világ valamennyi államában létező raktárak győzkéivel: 1 kor. 20 fill. Szétküldés csopán az öszegnek előleges utalványozása ellenében.

Thierry A. Centifolia-kenőcs
(csodakenőcs elnevezéssel), melynek hűző-ereje és gyógyhatása utólráhetetlen! Főlölegessé teszi legtöbb esetben az operációkat. Ezzel a kenőccsel egy 14 esztendő győgyíthatatlannak tartott csontszu, sőt újában egy 22 esztendő súlyos rákszerű betegség gyógyított meg. Gyulladáss és minden egyéb sebeknél, mint kitűnő antiszeptikus szer, enyhítőleg hat és hűsítőleg hat és csakhamar teljes gyógyulást hoz létre. Gyors puhító és oszlató hatása is van és megszabadít mindenféle, bármily mélyre hatolt idegen testektől. — Egy tégely franco 1 kor. 80 fill. az öszegnek előre való beküldése ellenében. Nagyobb megrendeléseknél olcsóbb. Ki-mutatható évenkénti gyártás 100,000 tégely. Egy egész levélár áll rendelkezésre és megtekintésre azon eredeti bizonylatokból, melyeket a két szerről a világ minden részéből beküldtek. — Utánzatoktól óvakodni és figyelemmel tessék lenni a minden tégelyre beégetett czégre: Apotheke zum Schutzensel des A. Thierry. A hol raktár nincsen, minden rübesztés ellenére is tessék visszautasítani a hamisított és hasonló értékűnek ajánlott készítményeket és tessék azt megrendelni egyenesen az egyedüli gyáros:

Thierry A. gyógyszerésznél, Pregrada Rohitsch-Sauerbrunn mellett.
(Az osztrák cs. és kir. államlivatalnokok szövetezetének szállítója.) (Contractor of the War-Office and the Admiralty, London.) — Kapható Budapesten: Török József gyógyszerárban. 8907